

Antikvarisk konsekvensbeskrivning

Bilaga till miljökonsekvensbeskrivning
Detaljplan för Järnvågsgatan m.m.

Dnr. 0402-13

2017-05-24

Innehåll

Inledning	3	Strategiska vyer	32
Bakgrund	3	1. Från Lindholmspiren	34
Behovsbedömning och antikvarisk miljökonsekvensbeskrivning	3	2. Från Ramberget	36
Miljökonsekvensbeskrivningens syfte, avgränsning och medverkande	4	3. Från Stenpiren	38
Läsanvisning	4	4. Från Stigberget	40
Tidigare ställningstaganden	4	6. Från Linnégatan	44
Metod och bedömningsgrunder	5	7. Från Järntorget	46
		8. Från Järntorgsgatan	48
Beskrivning av planförslaget	6	9. Mot Rosenlundskanalens utlopp	50
Samlad bedömning av planförslaget	8	10. Från bastion Carolus XI Rex	52
Förslag till åtgärder	10		
Riksintresset Göteborgs innerstad	12	Kumulativa effekter	54
Planförslaget	18	Bilaga 1 - riksintressebeskrivning	56
Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget	22		
Masthammsgatan	22		
Befintlig bebyggelse	23		
Tillkommande bebyggelse i östra planområdet	24		
Tillkommande bebyggelse i västra planområdet	26		
Ny halvö, broar, markbeläggning och kajskoningar	27		
Linbanestationer	28		
Samlad bedömning av planförslaget	29		
Sammanfattande matris över planförslagets konsekvenser	31		

Mats & Arne Arkitektkontor AB
Östra Hamngatan 52
411 09 Göteborg
031-311 44 40
www.matsoarne.se

Antiquum AB
Drottninggatan 25
411 14 Göteborg
031-13 38 20
www.antiquum.se

Inledning

Bakgrund

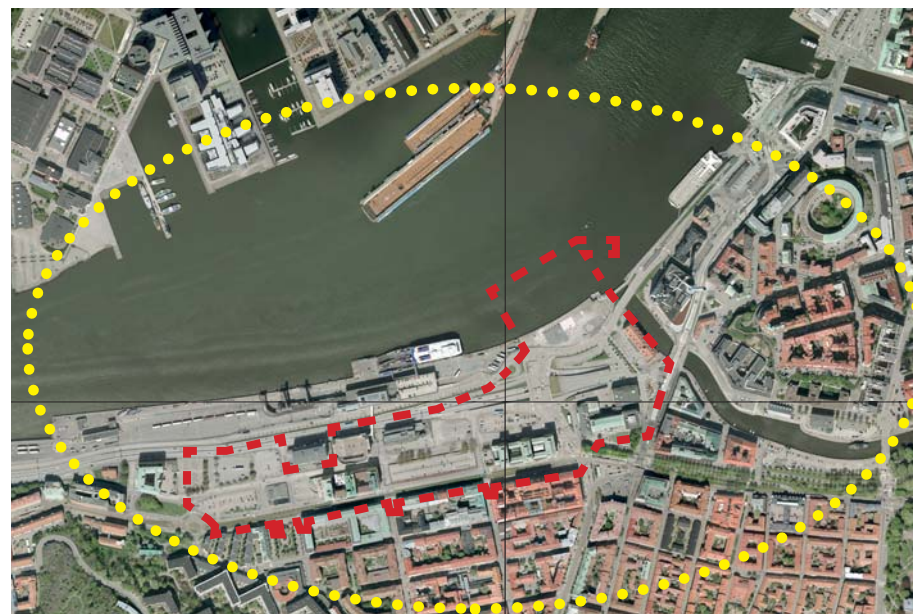
Föreliggande antikvariska miljökonsekvensbeskrivning är upprättad mot bakgrund av Stadsbyggnadskontorets arbete med upprättandet av en ny detaljplan för blandad stadsbebyggelse vid Järnvågsgatan mfl i Göteborg. Syftet med detaljplanen är att ge området mellan Skeppsbron och Masthuggstorget på Södra Älvstranden en stark egen karaktär, med hög täthet och goda kopplingar till omgivande delar. Detaljplanen medger ca 132 000 kvm bostäder inklusive bottenvåningar där dock bostäder ej tillåts. Därtill medges 149 600 kvm verksamheter. Planen medger även bland annat förskola, högstadieskola, ett större parkeringshus, läge för linbana, park samt en vårdventral. Det blir en ny stadsdel med delvis hög bebyggelse och hög täthet.

Planområdet är beläget vid Masthuggskajen och avgränsas i söder av Första Långgatan, i väster av Sänkverksgatan, i norr av Oscarsleden/älven och i öster av Rosenlundskanalen och Järntorgsgatan. Planområdet ligger vidare i, och i anslutning till, riksintresse för kulturmiljövården - Göteborgs innerstad [O 2:1-5]. Då området har olika karaktär i östra och västra delen har det delats upp i två i beskrivning av såväl planförslag som i delar av konsekvenserna.

År 2017 har Mats & Arne arkitektkontor samt Antiquum, på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, utfört en fördjupad kulturmiljöbeskrivning i syfte att förtydliga den riksintressanta kulturmiljön. Detta kulturmiljöunderlag utgör bedömningsunderlag för föreliggande antikvariska konsekvensbeskrivning med särskilt fokus på riksintressegrunderna.

Behovsbedömning och antikvarisk miljökonsekvensbeskrivning

I samrådsskedet bedömde kommunen att förslaget inte innebär betydande påverkan på kulturmiljön. I sitt samrådsyttrande har dock länsstyrelsen gjort en annan bedömning och anser att den markanvändning som föreslås är både storskalig och intensiv vilket innebär att betydande miljöpåverkan inte kan uteslutas. I yttrandet lyftes områdets kulturvärden fram som en viktig punkt. Detaljplanen bedöms få såväl fysisk som visuell påverkan på ett flertal kulturhistoriska värden, vilka också är kopplade till riksintresset för kulturmiljövården.

Ovan: Planområdet markerat med rött. Det ungefärliga utredningsområdet markerat med gult.

Nedan: Områdets östra och västra delar.

Inledning

Miljökonsekvensbeskrivningens syfte, avgränsning och medverkande

Detaljplaneförslaget har i samrådsyttrande från Länsstyrelsen bedömts få såväl fysisk som visuell påverkan på ett flertal värden kopplade till riksintresset för kulturmiljövården. Syftet med föreliggande antikvariska konsekvensbeskrivning är därför att belysa hur ett genomförande enligt föreslagen detaljplan påverkar riksintresset för kulturmiljövården. Konsekvensbeskrivningen har avgränsats till att endast hantera kulturmiljön ovan mark. Arkeologiska lämningar har inte behandlats. Den antikvariska miljökonsekvensbeskrivningen syftar vidare till att utgöra ett bedömningsunderlag som del av den samlade miljökonsekvensbeskrivningen.

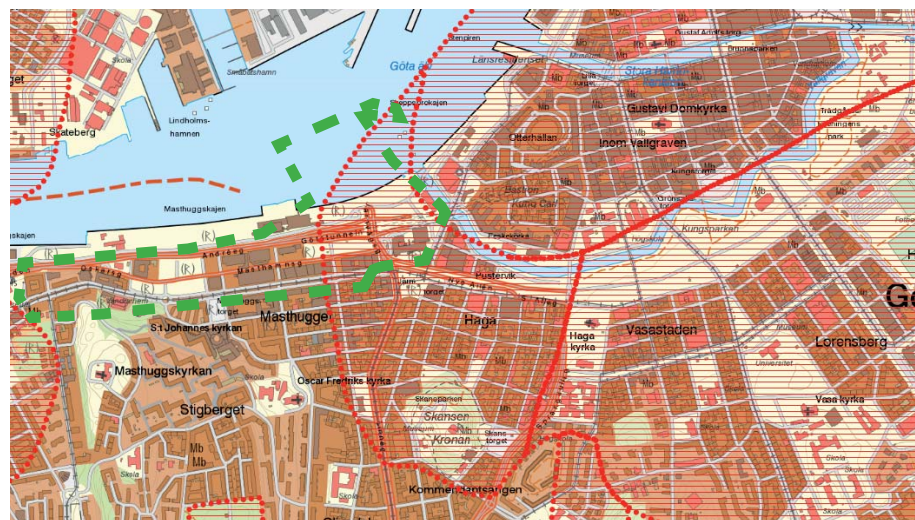
Konsekvensbeskrivningen är upprättad av en projektgrupp bestående av Kristina Wallman och Daniel Eriksson, bebyggelseantikvarier på Mats & Arne Arkitektkontor AB, och Johanna Roos, bebyggelseantikvarie på Antiquum AB. Från Stadsbyggnadskontoret har bebyggelseantikvarierna Madelene Seberbrink och Sören Holmström deltagit.

Underlag för bedömning

- Koncept till plankarta, inkl illustrationskarta upprättad 2017-03-29
- Koncept till planbeskrivning upprättad 2017-04-03
- Vybilder och fotomontage 2017-04-10
- Kulturmiljöunderlag upprättat av Mats & Arne Arkitektkontor samt Antiquum 20170406

Läsanvisning

Miljökonsekvensbeskrivningen inleds med en sammanfattning av planförslagets konsekvenser för uttrycken för riksintressegrunden samt förslag till åtgärder för att minska dessa. Därefter följer en genomgång av planförslaget och dess konsekvenser för riksintresset för kulturmiljövården, vilken sammanfattas i en matris. Detta avsnitt följs av ett antal strategiska vyer, som illustrerar uttrycken för riksintressegrunden och hur dessa påverkas av åtgärderna i planförslaget. Slutligen redovisas kumulativa effekter.

Riksintressen för kulturmiljövård markerade med rött. Planområdet markerat med grönt. Karta hämtad från Länsstyrelsens karttjänst på nätet.

Tidigare ställningstaganden

Planområdet ligger inom riksintresse för kulturmiljövården enligt Miljöbalken kap. 3 - Göteborgs innerstad [O 2:1-5]. Att ett område är av riksintresse enligt Miljöbalken innebär att det bedöms ha så höga kulturvärden att det är av vikt för hela landet. Riksintressen får inte påtagligt skadas. Riksintresset motiveras på följande vis: "Storstadsmiljö, formad av funktionen som "Sveriges port mot väster" och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vattensystem. Rikets främsta sjöfartsstad samt residensstad, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förnämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen. Den göteborgska byggnadstraditionen med dess olika stadsdelskaraktärer. (Skolstad, Univeristetsmiljö, Stiftsstad)".

Hela planområdet ligger inom fornlämningsområde och vidare ingår området i kommunens bevarandeprogram där flera av de ingående objekten och miljöerna pekas ut som kulturhistoriskt värdefulla.

År 2015 upprättade Melica, på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, ett kulturmiljöunderlag för området kring Järnvägen med syfte att brett belysa de kulturmiljövården som finns att ta vara på och utgå ifrån i detaljplaneområdet.

Inledning

Metod och bedömningsgrunder

Riksintressegrunderna

År 2017 har Mats & Arne arkitektkontor samt Antiquum, på uppdrag av Stadsbyggnadskontoret, utfört en fördjupad kulturmiljöbeskrivning i syfte att närmare precisera den riksintressanta kulturmiljön inom och i anslutning till planområdet. Detta kulturmiljöunderlag utgör bedömningsunderlag med särskilt fokus på riksintressegrunderna. Underlaget beskriver riksintressegrunderna ur två perspektiv: 1) fysiska egenskaper och 2) visuella egenskaper. De båda egenskaperna ger såväl enskilt som i rumsligt sammanhang den samlade kulturmiljön dess samlade berättarpotential.

Utvärderingsytor

Utredningsområdet har utvidgats i förhållande till planområdet eftersom vissa åtgärder, även om de inte sker inne i det geografiskt avgränsade riksintresset, visuellt påverkar såväl "upplevelserummet" som riksintresset, och inte minst möjligheten att läsa av riksintresset. Utgångspunkten har varit att det är de kulturhistoriska värdena som utgör riksintresset och att den fysiska avgränsningen är sekundär. Gränsen går där värdena identifierats, vilket således kan inbegripa rumsliga sammanhang med miljön utanför den formella administrativa avgränsningen.

Undersökningsområdet inrymmer flera olika karaktärer och angör den övriga staden på något olika sätt i olika delar. I området kring Rosenlundskanalen och bort mot Järntorget finns flera av stadens äldsta historiska skikt representerade. Området mellan Oscarsleden och Första Långgatan omfattar bebyggelse och strukturer från 1800-talets andra hälft och framåt.

Strategiska vyer

I arbetet med den föregående kulturmiljöutredningen valdes ett antal vyer mot och inom planområdet ut, som på olika sätt illustrerar riksintressegrunderna. Ett antal av dessa vyer har valts ut för vidare analys i föreliggande antikvariska konsekvensbedömning, då de är av strategisk betydelse för upp-

levelsen av riksintresset och hur man läser kulturmiljön. Att ett urval gjorts innebär inte att det endast är de vyer som behandlas i konsekvensbedömningen som påverkas - de planerade förändringarna påverkar utblickar och innehåll även i de övriga. Denna påverkan bedöms dock inrymmas i beskrivningen av de här aktuella vybilderna. I detta arbete har beskrivningen av de strategiska vyerna ytterligare fördjupats.

Utgångspunkten i konsekvensbeskrivningen har varit de tillkommande byggrätternas volym, skala och placering. Utformning, material och liknande har alltså inte varit föremål för bedömning i detta skede, då planförslaget saknar konkretion på dessa punkter. Denna avsaknad representerar samtidigt ett icke oväsentligt osäkerhetsmoment i den samlade bedömningen.

Bedömningsmetod

I rapporten beskrivs och miljöbedöms detaljplaneförslaget med dess konsekvenser. Redovisad bedömning av konsekvenser för kulturmiljöns riksintressegrunder har skett utifrån nuvarande kunskap om projektets olika delar och med följande bedömningssystem:

Liksom beskrivningen av riksintresset så har även bedömningen delats upp i två perspektiv. I steg 1 beskrivs detaljplanens konsekvenser på riksintresset genom de fysiska ingrepp den medför i planområdet. I steg 2 beskrivs detaljplanens konsekvenser genom sin visuella påverkan på riksintresset – dvs hur riksintressegrundens läsbarhet som ett upplevelsebaserad del av miljöns historiska berättarinnehåll påverkas.

Graden av fysiska/visuella effekt bedöms i skalan:

- Ingen (fysisk/visuell)
- Liten (fysisk/visuell)
- Måttlig (fysisk/visuell)
- Stor (fysisk/visuell)

Inledning

Konsekvenser relativt riksintressegrunden bedöms i skalan:

- Ingen konsekvens. Möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset förblir intakt.
- Marginell konsekvens. Åtgärden påverkar endast en mindre betydande del av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset försvagas i mindre utsträckning.
- Måttlig konsekvens. Åtgärden påverkar mindre strategiskt viktiga delar av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset delvis försvagas.
- Stor konsekvens. Åtgärden påverkar strategiskt viktiga och centrala delar av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset försvagas på ett betydande vis.
- Mycket stor konsekvens. Åtgärden påverkar strategiskt viktiga och centrala delar av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset försvinner eller försvåras på ett betydande vis.

För de miljöaspekter där det finns negativa konsekvenser som är stora eller mycket stora bedöms det föreligga en risk att ett fullständigt genomförande av planen medför påtaglig skada på riksintresset. Dock kan flera måttliga konsekvenser sammantaget och/eller tillsammans med redan skedd skada också medföra påtaglig skada.

Angreppssättet där konsekvenserna beskrivs som 1) fysisk påverkan och 2) visuell påverkan medför att vissa åtgärder kan bedömas få ingen konsekvens ur ett fysiskt perspektiv – dvs den fysiska riksintressegrunden förblir intakt då inget fysiskt ingrepp sker – medan samma åtgärd kan bedömas få mycket stor visuell påverkan – t ex genom att viktiga visuella kopplingar bryts vilket gör att möjligheten att uppleva riksintressegrunden försvinner.

Kumulativa effekter

Till planförslagets konsekvenser vägs tidigare skador på värdena in liksom förväntade effekter av tillkommande åtgärder. Det handlar om hur en åtgärd tillsammans med andra pågående, tidigare och framtida verksamheter/ åtgärder påverkar miljön. De kumulativa effekterna kan innebära en förstärkning av de bedömningar som gjorts för kulturmiljökonsekvenserna, relativt planförslaget.

Beskrivning av planförslaget

Syftet med detaljplanen är att omvandla området mellan Skeppsbron och Masthuggstorget på Södra Älvstranden från det som i dagsläget är dominerat av parkeringsplatser, till ett område med en stark egen karaktär, med hög täthet och goda kopplingar till omgivande delar. Stråket från Linnégatan ska förlängas ned mot vattnet genom att skapa en tydlig koppling över Järntorget och vidare ner mot älven.

Området består idag till stor del av hårdgjorda ytor där biltrafiken till stor del dominerar i form av vägar och stora parkeringsytor. Ett program har tagits fram för området, Program för Norra Masthugget, antaget 19 juni 2012.

Detaljplanen medger uppförande av cirka 1300 bostäder (132 000 kvm) bostäder samt 149 600 kvm verksamheter. Planen medger även bland annat förskola, högstadieskola, ett större parkeringshus, läge för linbana, park och en vårdcentral. Kajkanten får en längre sträckning i och med den nya halvö som byggs ut i vattnet norr om Järnvågen vilken har som syfte att utöka den byggbara marken i det mest attraktiva och centrala området. Längs med kajen skapas ett stråk som kopplas till, och är en fortsättning på, det som planeras vid Skeppsbron norr om Rosenlundskanalen. Huvudtanken är att bebyggelsen i området ligger på en bas på fem till tio våningar med högpunkter upp till 20 våningar. De högsta byggnaderna på cirka 23 och 31 våningar samlas runt en ny park ovanpå Götatunneln.

Inledning

Planillustration ur detaljplaneförslaget, 2017-03-03.

Samlad bedömning av planförslaget

Samlad bedömning av planförslagets konsekvenser på riksintresset för kulturmiljövården

Ett genomförande enligt föreslagen detaljplan har bedömts medföra mycket stora och stora negativa konsekvenser för riksintresset för kulturmiljövården på en rad punkter. Det är huvudsakligen den visuella påverkan som medför störst negativa konsekvenser, detaljplanens fysiska fotavtryck i den befintliga miljön medför sammantaget mindre konsekvenser och de fysiska spåren förblir i huvudsak intakta. Den visuella påverkan kommer av den tillkommande bebyggelsens stora skala och volym, vilken kommer att påverka flera betydelsefulla vyer, visuella samband och kopplingar som är av central betydelse för upplevelsen och möjligheten att förstå och utläsa riksintressets kulturhistoriska berättarinnehåll. Planförslaget och tillkommande hög bebyggelse, bestående av huvudsakligen stora och tätt placerade volymer innebär sammantaget att:

- Sikten från bastionen ut mot älven och dess utlopp blockeras av tillkommande bebyggelse i östra planområdet, vilket omöjliggör såväl upplevelsen av som förståelsen för bastionens roll som övervakare av älven (tema 1, de fortifikatoriska lämningarna). Bastionens, Skansen Kronans och älvens inbördes relation blir vidare svåravläst, som ett resultat av den samlade verkan av tillkommande bebyggelse i såväl det östra som det västra planområdet, vilket medför en kraftig försvagning av riksintressets uttryck. Idag är det endast i anslutning till det aktuella planområdet som den tidigare befästningsgördeln kan upplevas i sammanhang med älvrummet, vilket innebär att åtgärden medför mycket stora negativa konsekvenser för en central del av hela riksintresset "Göteborgs innerstad" och för upplevelsen och förståelsen för stadens fortifikatoriska historia.
- Planförslaget riskerar att få stora konsekvenser på det historiska kanalrummet då det inte säkerställer att kajskoningen, vad gäller förlängningen av kanalen, material och utformningsmässig ansluter till den befintliga kanalen samt då den platta kanalbron inte säkerställs (tema 2, Det tidiga 1800-talets stadsnydaning).
- Upplevelsen av älvens närhet och den visuella kopplingen till före detta Götaverken bryts då ny bebyggelse, i såväl det östra som det västra planområdet, avskärmar de inre delarna av området från älven, vilket får stora negativa konsekvenser för den historiska läsbarheten av hamn- och sjöfartsstaden.. Påverkan förstärks av att detaljplanen inte säkerställer bevarandet av tydliga exponenter för riksintressetemat - Kommersenbyggnaden och Elof Hanssons kontorshus. Dessutom medger detaljplanen en förändring av den välbevarade planstrukturen med Masthamngatans raka sträckning (oförändrad sedan 1820-talet) och upplösning av kvarterens rektangulära form. Sammantaget påverkar detta den historiska läsbarheten av hamn- och sjöfartsstaden (tema 3, hamn-, sjöfarts- och handelsstaden) på ett negativt vis.
- De visuella kopplingarna från stenstaden mot hamnen och älvrummet blockeras av ny bebyggelse, i såväl det östra som det västra planområdet, vilket kommer att få stora konsekvenser för upplevelsen av den väl sammanhållna miljön präglad av stenbebyggelse från 1800-talets andra hälft och 1900-talets början (tema 4, det sena 1800-talets storstadsomdaning).
- Tillkommande hög bebyggelse i östra planområdet kommer att få en kraftigt förminskande effekt på Folkets hus-komplexets betydelse som ett monument över arbetarrörelsen (tema 5, 1900-talets stadsbyggnad). Detaljplanen medger dessutom ingrepp i Folkets hus genom pådockning utan att säkerställa att befintligt originalmaterial i byggnadens exteriör bevaras. Detta innebär sammantaget risk för mycket stor konsekvens på riksintressetema 5.
- Upplevelsen av stadens historiska morfologi och en betydande del av den riksintressanta stadssiluetten (tema 6, göteborgska särdrag i stadsbilden) påverkas avsevärt med avseende på stadens lågpunkt i Rosenlundskanalen och den tydliga nedtrappningen av bebyggelsen höjd från bergshöjderna mot älven. Ny bebyggelse, i såväl det östra som det västra planområdet, skapar en barriär mot älven som blockerar och kraftigt stör stadssiluetten. Den avsevärda skal- och volymmässiga förändringen inne-

Samlad bedömning av planförslaget

bär vidare ett visuellt abrupt möte med den äldre staden, präglad av en måttlig skala och i en huvudsak väl sammanhållen arkitektonisk ordning. Eftersom åtgärderna påverkar en betydande del av stadssiluetten bedöms åtgärden även få mycket stora konsekvenser för hela riksintresset "Göteborgs innerstad".

Centralt och unikt uttryck för fästningsstaden

- Eftersom det idag endast är i det aktuella området som fästningsstadens tidigare befästningsgördel kan upplevas innebär planförslaget vidare mycket stora negativa konsekvenser för hela riksintresset "Göteborgs innerstad".

Centrala delar av stadssiluetten

- Från älvsidan är det även en betydande del av Göteborgs samlade stadssiluetten som påverkas mycket negativt, varför åtgärderna även får mycket stora konsekvenser för hela riksintresset.

Unik kombination av exponenter för hamn- sjöfarts- och handelsstaden

- Utredningsområdets idag unika kombination av flera tydliga exponenter för temat "hamn- sjöfarts- och handelsstaden" och temat "det sena 1800-talets stadsnydaning", vilken är närmast unik i Göteborg, kommer dessutom att påverkas avsevärt. Ett genomförande enligt föreslagen detaljplan riskerar därmed innebära att möjligheten att utläsa och uppleva riksintresset delvis försvinner och i övrigt försvåras på ett betydande vis.

Förslag till åtgärder

Förslag till åtgärder för att minska de negativa konsekvenserna på riksintresset

Östra planområdet

För att mildra påverkan på **riksintressetema 1** bör följande åtgärder inarbetas i förslaget:

- Att tillkommande bebyggelse på ny halvö ges en annan placering så att inte siktlinjen mot älven från bastionen blockeras. Detta gäller huvudsakligen de två yttre byggrätterna, kv A1 och A2, men till viss del även kv A4 (se illustration s.7). Här bör man söka alternativa placeringar eller annat arrangemang av volymerna, samt lägre högsta tillåten byggnadshöjd, för att bibehålla siktlinjen från bastionen mot älvens utlopp.

För att mildra påverkan på **riksintressetema 2** bör följande åtgärder inarbetas i förslaget:

- Bättre säkerställande av den förlängda kanalens kajskoning så att denna material- och utformningsmässigt inordnar sig i den befintliga kanalens kajskoning.

För att mildra påverkan på **riksintressetema 3 och 5** bör följande åtgärder inarbetas i förslaget:

- Att ny bebyggelse ges en placering som innebär att det fortsatt finns en visuell koppling från Järntorgsområdet till Norra Älvstranden med Ramberget och de kvarvarande kranarna.
- Folkets hus bör förses med en skyddsbestämmelse snarare än en varsamhetsbestämmelse för att säkerställa att originalmaterial bevaras. Höjden på den tillkommande tillbyggnaden bör anpassas på ett sådant sätt att den befintliga byggnadens karaktär och funktion som landmärke och uttryck för arbetarrörelsen inte förvanskas.

För att mildra påverkan på **riksintressetema 4 och 6** bör följande åtgärder inarbetas i förslaget:

- Att tillkommande bebyggelses barriärverkan från älven in mot staden minskas genom fler öppningar och släpp som låter de inre delarna, den äldre staden och bergshöjderna få komma fram i stadsbilden. Här bör ny bebyggelses högsta tillåtna byggnadshöjd och placering ses över för att skapa en större genomsiktighet. Höjderna bör sänkas och bebyggelsen glesas ut på ett sådant sätt att de uttryck för riksintressets värden som beskrivs i vybilderna inte förvanskas.
- Säkerställande av att den befintliga platta kanalbron, som är en bärande del av riksintresset, bevaras på plats eller att den vid en eventuell demontering skall hanteras varsamt och återmonteras lika befintligt vad gäller placering och originalmaterial.
- Att tillkommande bebyggelses negativa inverkan på stadssiluetten minskas genom lägre högsta tillåtna byggnadshöjd så att de uttryck för riksintressets värden som beskrivs i vybilderna inte förvanskas. En önskvärd del i denna åtgärd är också en nedtrappning i höjd mot stadens lågpunkt i Rosenlundskanalen för att bättre bibehålla områdets tydliga djupverkan och måttliga skala.
- Bättre säkerställande av de nya kvarterens gatukaraktär, så att de material- och utformningsmässigt inordnar sig i den befintliga miljön. Det bör till exempel säkerställas att marken beläggs med gatsten och gånghållar av bohusgranit.
- Bättre säkerställande av befintlig bebyggelse, framför allt genom skyddsbestämmelser för Folkets hus, som bör förses med en skyddsbestämmelse snarare än en varsamhetsbestämmelse för att säkerställa att originalmaterial bevaras. Den nämnda byggnaden är strategiskt viktiga för riksintressets uttryck, som riskerar att försvagas om byggnaden genomgår större förändringar.

Förslag till åtgärder

Västra planområdet

För att mildra påverkan på **riksintressetema 3 och 5** bör följande åtgärder inarbetas i förslaget:

- Att Masthammsgatans idag raka sträckning bevaras och att ny bebyggelse inordnar sig i befintlig kvartersstruktur.

För att mildra påverkan på **riksintressetema 4 och 6** bör följande åtgärder inarbetas i förslaget:

- Att tillkommande bebyggelses barriärverkan från älven in mot staden minskas genom fler öppningar och släpp som låter de inre delarna, den äldre staden och bergshöjderna få komma fram i stadsbilden. Här bör ny bebyggelses högsta tillåtna byggnadshöjd och placering ses över för att skapa en större genomsiktighet. De uttryck för riksintressets värden som beskrivs i vybilderna bör inte förvanskas.
- Att tillkommande bebyggelses negativa inverkan på stadssiluetten minskas genom lägre högsta tillåtna byggnadshöjd, så att de uttryck för riksintressets värden som beskrivs i vybilderna inte förvanskas.
- Bättre säkerställande av de nya kvarterens gatukaraktär, så att de material- och utformningsmässigt inordnar sig i den befintliga miljön. Det bör till exempel säkerställas att marken beläggs med gatsten och gånghållar av bohusgranit.

Förslag till åtgärder för övriga allmänna kulturmiljövärden

- Bättre säkerställande av befintlig bebyggelse, framför allt genom skyddsbestämmelser för Elof Hanssons kontorshus. Denna byggnad utgör en viktig förstärkning av tema 3 och är viktig för riksintressets uttryck. Större förändringar riskerar att försvaga uttrycket för riksintresset.
- Det är också önskvärt med ett förtydligande av skydds- och varsamhetsbestämmelserna, där särskilt varsamhetsbestämmelserna k1 och k2 är ottydliga och med sin skrivning om förvanskingsförbud kan tolkas som skyddsbestämmelser, samtidigt som de i övrigt medger en hel del förändringar.

Förslag till åtgärder för tillkommande bebyggelse

- Utformningen av tillkommande bebyggelse bör förstärka befintliga karaktärsdrag i området och utföras med motsvarande tyngd och materialitet som i Pustervik. Av särskild betydelse är att ny bebyggelse ges en hög detaljeringsgrad och att stor omsorg läggs på utförandet, exempelvis i sammanfogningen av element och anslutningar mellan fönster, dörrar och väggar. På denna punkt rekommenderas därför en närmare översyn av detaljplanens utformningsbestämmelser för att säkerställa en god utformning med uttryck som förhåller sig till stadsområdets fortifikatoriska och sjöfartsanknutna karaktär.

Riksintresset Göteborgs innerstad

Riksintresset Göteborgs innerstad [O 2:1-5]

Riksintresset Göteborgs innerstad innefattar ett antal uttryck för stadens utveckling och olika karaktärer. Motiveringen lyder: Storstadsmiljö, formad av funktionen som "Sveriges port mot väster" och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vattensystem. Rikets främsta sjöfartsstad samt residensstad, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förnämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen. Den göteborgska byggnadstraditionen med dess olika stadsdelskaraktärer. (Skolstad, Univeristetsmiljö, Stiftsstad).

Identifierade riksintressegrunder

Tabellerna här intill redovisar de i utredningsområdet identifierade riksintressegrunderna i riksintressebeskrivningen O2:1-5. Samtliga 6 teman som riksintressegrundens uttryck finns uppdelade i är väl representerade i miljön. Sammantaget kan det därför konstateras att området i och kring det aktuella planområdet representerar flera av riksintressegrundens mest strategiska delar. Det är en informationstät kulturmiljö med lager på lager av historia - tydligt formad av funktionen som Sveriges port mot väster, med det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid Göta älvs mynning med flera exempel på den göteborgska byggnadstraditionen och olika stadsdelskaraktärer. Området är därmed av central betydelse för förståelsen av hela riksintresset.

Tyngdpunkter i riksintresset

Flera tyngdpunkter i riksintresset kan bara upplevas i eller invid det aktuella planområdet. Områdets centrala läge invid älven gör även att det får stor betydelse i utblickar över staden och att många av för riksintresset centrala teman, som kommer till uttryck utanför området, berörs vid förändringar inom området. Att så många centrala teman och uttryck för riksintresset finns samlade i ett område är unikt för staden.

Tema 1 (1600- och 1700-talets fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna samt befästningsgördeln). Bastion Carolus XI Rex är en central del av riksintresset och den enda del av befästningsmurarna som är bevarad ovan mark. Bastionen tillsammans med Skansen Kronan, Rosenlundskanalen med dess historia som del av vallgraven samt utblicken över älven ger en unik bild av de forna försvarsverken och deras funktion, som endast kan upplevas här.

Tema 6 (Göteborgska särdrag i stadsbilden): Den topografiskt och socialt betingade karaktären av många småstäder i storstaden, stadssiluetten från älven och bergshöjderna runt staden, den dominerande låga bebyggelsehöjden samt det gula göteborgsteglet och kontakten med älven). I vyer över området från omgivande bergshöjder framträder såväl siluetten med de omgivande och bakomvarande bergshöjderna som de framförvarande, lägre bergskonturerna tydligt. Den topografiskt betingade karaktären av många småstäder i storstaden är tydligt avläsbar, liksom att merparten av bebyggelsen i området är uppförd med dominerande låg bebyggelsehöjd och följer terrängen. Flera byggnader uppförda i det för staden typiska gula Göteborgsteglet framträder i stadsbilden. Fronten mot älven, med mindre volymer och stor genomsiktighet med släpp och gator som underlättar de inre delarnas kontakt med älven, är karakteristisk och ett starkt uttryck för riksintresset.

Riksintresset Göteborgs innerstad

Riksintressegrunder med representation inom och i anslutning till planområdet (referens Bilaga 1, Riksintressebeslut)
Tema 1: Fästningsstaden
1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna
... utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon ...
... befästningsgördel ...

Tema 2: Det tidiga 1800-talets stadsnydaning
Längs vallgravens insida kajgator ...
Längs utsidan ... gränsboulevarden Nya Allén

Tema 3: Hamn-, sjöfarts-och handelsstaden
... med hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider ...
... älvstrandens djuphamn ...
... affärslivets utveckling ...
... magasin för handelsfirmor och rederier ...
Kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse ...
... kontor och magasin för handelsfirmor och rederier mot älven
Donationsgrundade anläggningar som ... bostadsstiftelser

Tema 4: Det sena 1800-talets storstadsomdaning
... utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala grupperns levnadsförhållanden
Kommunaltekniska anläggningar ... spårvägarna ...
... de plana kanalbroarna av järn
... utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär ...
Mönstergilla arbetarbostäder i tegel i Haga ...

Tema 5: 1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden
... de inledande decenniernas terränganpassade, orgelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden
Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker ...
anläggningar för nöjesliv

Tema 6: Göteborgska särdrag i stadsbilden
Stadssiluetten från älven och bergshöjderna runt staden med utblickar mot stadens omgivning
Den topografiskt och socialt betingade karaktären av många småstäder i storstaden, d. v. s. ett lapptäcke av tydligt åtskilda stadsdelar
... det gula "Göteborgsteglet"
... rikt formade sena 1800-talsbebyggelsen i puts och tegel och med stort inslag av polykromi ...
Gatukaraktären med gatsten och gånghällar i bohusgranit ...
Kanalstadens vattenstråk och kontakten med älven

Riksintresset Göteborgs innerstad

Sammanfattning av riksintressets utvärderingsgrunder i utvärderingsområdet

Sammanställningen av riksintressegrundens olika identifikationskoder (se tabell sid 8-9,) för utredningsområdet visar tydligt områdets centrala betydelse för förståelsen för riksintresset i sin helhet. Utredningsområdet som helhet representerar flera av riksintressegrundens mest strategiska delar. Det är en informationstät kulturmiljö med lager på lager av historia - tydligt formad av funktionen som Sveriges port mot väster, med det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid Göta älvs mynning med flera exempel på den göteborgska byggnadstraditionen och olika stadsdelskaraktärer. Dessutom är de sex teman som riksintressegrundens uttryck finns uppdelade i väl representerade.

För en illustration av riksintressets fysiska uttryck i det aktuella området, se följande uppslag.

Utvärderingsområdets fysiska berättarinnehåll

Tema 1, de fortifikatoriska lämningarna

Bastionen Carolus Rex utgör de sista resterna ovan mark efter den befästa stadens försvarsmur. De bevarade bastionsmurarna berättar om ett fortifikatoriskt förflutet och avspeglar tydligt en tid då stormakten Sverige stod under hård press från grannländerna och Göteborgs roll som Sveriges port mot väster skulle tryggas genom befästning av staden och bevakning av älvrummet. Skansen Kronan med dess strategiskt viktiga upphöjda läge och den gamla utfartsvägens bevarade sträckning Kungsgatan – Esperantoplatsen – Järntorgsgatan utgör viktiga bevarade beståndsdelar i det utvecklade försvarssystem som omgärdade den befästa innerstaden. Berättelsen understöds av vallgraven och i förlängningen Rosenlundskanalen, Arsenalens associativa arkitektur med en "borg" på berget samt även av förstaden Haga med dess regelbundna kvartersmönster planlagt på 1600-talet.

Tema 2, det tidiga 1800-talets stadsnydning

Göteborg genomgick stora fysiska förändringar under 1800-talets början då befästningarna med murar och vallar revs och staden utvidgades med utgångspunkt i C W Carlbergs plan. Nya allén, den trädkantade boulevarden mellan Avenyn och Järntorget, är idag ett framträdande drag i Göteborgs stadsmiljö som tydligt berättar om den tidiga stadsutvidgningen utanför de bortschaktade fästningsvallarna. Rosenlundskanalen är även den en tydlig representant för stadsomvandlingen och berättar om hur vallgraven miste sin ursprungliga funktion som försvarsvägg och delvis rätades ut till en bredare hamnkanal med långa sammanhängande stenkajer.

Tema 3, hamn, sjöfarts- och handelsstaden

Rosenlundskanalen med dess breda vatten, långa stenskodda kajer och öppningsbar kanalbro speglar det behov av framkomlighet för båttrafik och hamnfunktion som uppstod kring mitten av 1800-talet. Masthuggskajen med bevarade delar av rälsen från hamnbanan berättar om den nya djuphamnens utveckling under 1900-talets början och speglar hur sjöfarten växte ur de gamla centralt belägna innerhamnarna i hamnkanalen. Långgatorna och Masthamnsgatan med kvarterens planform är bevarade strukturer från 1820-talets stadsplan för Masthugget och berättar om den expanderande handels- och sjöfartsstadens behov av att planera nya områden. Järntorget tillkom och blev en saluplats för möbler och trävaror och tillsammans med Masthuggstorget speglar det stadens utveckling med växande saluhandel och affärsliv. Resterna efter Rosenlunds spinneri vid Esperantoplatsen berättar om Rosenlundsområdets tidiga historia med stadens begynnande industrialisering. Frilagret uppfördes direkt intill Rosenlundskanalen för att underlätta lagring av tullfria varor och Kommersen är en rest av den trävaruindustri som tidigare dominerade området vid Masthuggskajen. Byggnaderna är viktiga som två av få exempel på lämningar av de många förvaringsbyggnader som uppfördes i anslutning till kajerna intill älven. Frilagret och Kommersen berättar om handels- och sjöfartsstaden Göteborg med den utbredda hamnverksamhet som bedrevs i anslutning till Masthuggskajen, Rosenlundskanalen och nuvarande Skeppsbrokajen. Även det bevarade Fryshuset utgör genom sin tydliga karaktär av lagerbyggnad en viktig del i förståelsen av den tidigare

Riksintresset Göteborgs innerstad

hamnens funktion. Elof Hanssons speditjonskontor utgör ett minne över den framgångsrika speditjonsbranschen med koppling till hamnverksamheten och även den kan sägas underbygga berättelsen om den framgångsrika handels- och sjöfartsstaden.

Tema 4, det sena 1800-talets storstadsomrdaning

Den bevarade kvarters- och gatustrukturen berättar om det sena 1800-talets storstadsomrdaning där olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden inryms i rätvinkliga kvarter med långa raka gator och esplanader utförda enligt tidens stadsplaneideal. Den gamla huvudleden Första Långgatan återaktualiserades genom att fördes med spårvagnstrafik vilket speglar hur ny samfärdsel teknik knöt samman Masthugget med såväl innerstaden som Majorna. Stenstadskvarteren i Pustervik samt väster och öster om Järntorget åskådliggör stadens utvidgning vid 1800-talets mitt och berättar om skiftande arkitektoniska ideal, från strama trevåningsbyggnader i gult handslaget tegel, till ljusa putsade fasader i nyrenässans och slutligen en mer sober 1920-talsklassicism.

Strukturen med byggnader om tre till sex våningar söder om Första Långgatan och lägre mer fritt placerade byggnader åt norr åskådliggör Masthuggets historiska koppling till hamnområdet vid älven.

Tema 5, 1900-talets stadsbyggande

Yrkesskolorna, Elof Hanssons kontorsbyggnader och Folkets hus-komplexet utgör representativa exempel på folkhemmets funktionella och funktionsuppdelade stadsbyggande. Byggnaderna är representativa exempel på tidens arkitektoniska ideal med till formen enkla men materialmässigt gediget gestaltade hus i gult tegel med tydlig geometrisk strävan och avskalat formspråk. Folkets hus intar en särställning genom sin välbevarade exteriör och interiör, samt med en funktion nära kopplad till arbetarrörelsen. Långgateområdets fortsatta, och under lång tid utsträckta, utbyggnad under 1900-talet innebar att den äldre rutnätsstadens planmönster fullföljdes med en varierad bebyggelse med olika funktioner avsedda för flera olika samhällsskikt.

Blandningen av bostäder, butikslokaler, verkstäder, allmänna byggnader och nöjesetablissemang som uppstod i början av 1900-talet präglar ännu området och speglar en blandstad som växt fram under ett helt sekel .

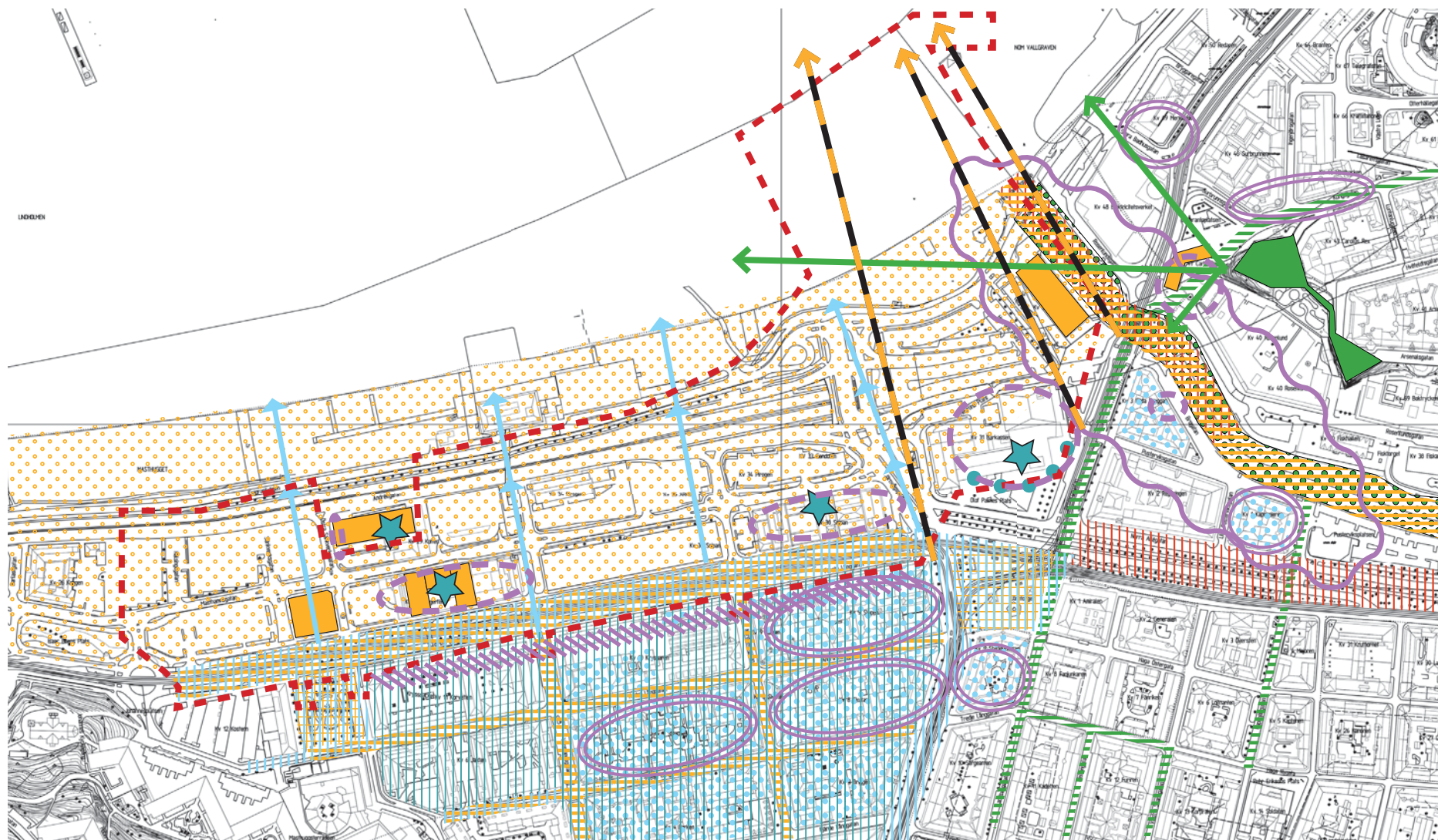
Tema 6, göteborgska särdrag i stadsbilden

Utredningsområdet inrymmer och åskådliggör tydligt den för Göteborg så kännetecknande karaktären av många småstäder i storstaden där tydligt åtskilda stadsdelar bildar ett "lapptäcke" betingat av såväl topografiska som sociala förutsättningar. Placering och utformning av stadskvarteren har till stora delar bestämts av älv, vallgrav/kanal och bergshöjder. Stadsbebyggelsen trappas ned från bergshöjderna mot älven och bebyggelsen följer terrängen. Mot älven ligger förhållandevis låg bebyggelse, som lämnar bergsilhuetten synlig, samtidigt som det låter de inre delarna av utredningsområdet, med Första Långgatan, exponera sig ut mot älven. Stadens lågpunkt i kvarteret Röda Bryggan invid Rosenlundskanalen accentuerar de höjdskillnader som karakteriserar Göteborg. Den arkitektoniska utvecklingen från nyklassicistiska byggnader i gult Göteborgstegel till den rikt formade sena 1800-talsbebyggelsen i puts och tegel är vidare väl representerad. Även den för Göteborg så typiska gatukaraktären med gatsten och gånghällar i bohusgranit återfinns i flera delar av utredningsområdet.

Riksintressets visuella läsbarhet

Riksintressets upplevelsemässiga innehåll har beskrivits utifrån ett antal vyer, se vidare *Kulturmiljöutredning Detaljplan Järnvågsgatan Dnr 0402-13* samt avsnittet med strategiska vyer på sidan 32 i föreliggande rapport.

Riksintresset Göteborgs innerstad

Sammanfattande illustration av riksintressegrundernas fysiska uttryck i utredningsområdet

Riksintresset Göteborgs innerstad

Teckenförklaring

— Planområdet

Tema 1: De fortifikatoriska lämningarna (1600-1700-tal)

- Den gamla utfartsvägen och Hagas struktur.
- Carolus Rex, den sista resten av fästningsstadens stadsmur.
- Rosenlundskanalen med associativt värde genom kontakten med vallgraven.
- Visuella kopplingar mot älven och kanalen av avgörande betydelse för förståelsen för den befästa staden.

Tema 2: Det tidiga 1800-talets stadsnydaning

- Den nya Rosenlundskanalen och Nya Allén som speglar det tidiga 1800-talets stadsomdaning.

Tema 3: Hamn-, sjöfarts- och handelsstaden

- Rosenlundskanalen samt bevarade strukturer från 1820-talets stadsplan som speglar stadens industriella och kommersiella metamorfos.
- Masthuggskajen, speglar hamnens utveckling.
- Järn- och Masthuggstorget speglar stadens näringsekonomiska utveckling.
- Bevarade byggnadsverk med koppling till hamn- sjöfarts- och handelsstaden.
- Visuell koppling till hamnen och fd Götaverken, av central betydelse för förståelsen av hamnstaden.

Tema 4: Det sena 1800-talets storstadsomdaning

- Bevarad kvarters- och gatustruktur från 1866 som tydligt speglar det sena 1800-talets storstadsomdaning.
- Stenstadskvarter, 1850-1930, som speglar stadens utvidgning.
- Historisk koppling mellan stenstaden och hamnen, av betydelse för förståelsen för hur stadsdelen och hamnen utvecklades i nära samspel.

Tema 5: 1900-talets stadsbyggande

- Exponenter för folkhemmets funktionella stadsbyggande.
- Folkets hus tydligt exponerade fondverkan ger komplexet rollen som ett monument över arbetarrörelsen.

Tema 6: Göteborgska särdrag i stadsbilden

- Stadens lågpunkt i anslutning till kanalen har en strategiskt viktig roll för att accentuera de höjdskillnader som karakteriserar Göteborg.
- Den förhållandevis låga bebyggelsen mot kajen låter de inre delarna exponera sig ut mot älven. Första Långgatans fasader utgör här ett tydligt fondmotiv.
- Byggnader uppförda i det för Göteborg så typiska gula teglet, vilka starkt bidrar till områdets karaktär.
- Byggnader präglade av det sena 1800-talets rikt utsmyckade fasader i puts och tegel.
- Stråk med den för Göteborg så viktiga gatukaraktern präglad av gatsten och gånghållar i bohusgranit.

Planförslaget

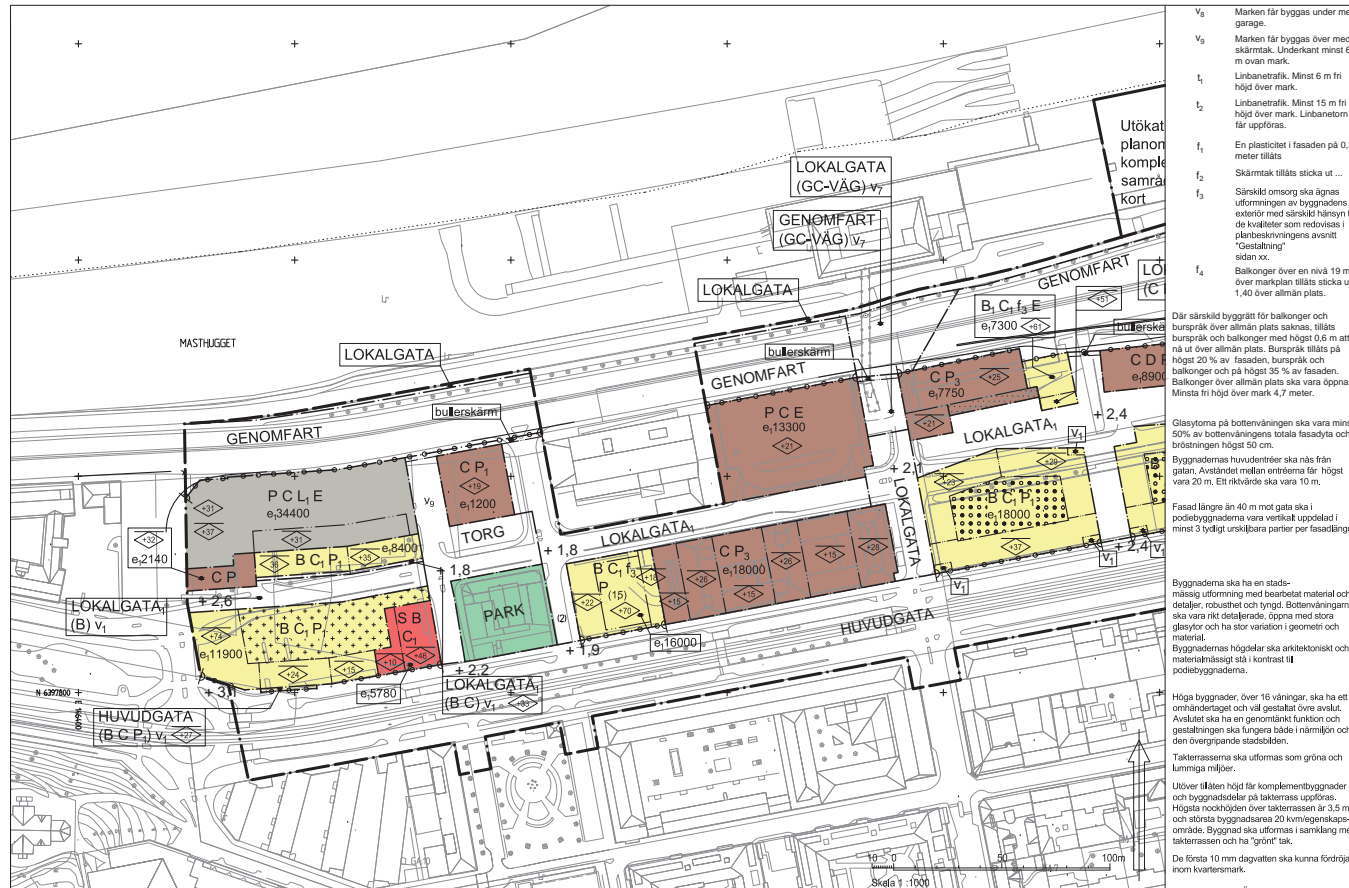
Planförslag

Ett antal i planen förekommande åtgärder som har bäring på kulturmiljön har valts ut, för att i kommande avsnitt konsekvensbedömas.

Västra planområdet:

- Tillkommande bebyggelse om 6-7 våningar med högpunkter på 13-18 våningar i kvarteren mellan Oscarsleden och Första Långgatan. I den västra delen av planområdet föreslås i huvudsak kontor och parkeringshus norrom Masthamnsgatan i de bullerutsatta lägena mot E45/Oscarsleden. Söder om Masthamnsgatan föreslås bostadskvarter för den tillkommande bebyggelsen samt en park i läget där den nuvarande Kommersens byggnad ligger. Följande bestämmelse gäller för hela planområdet: "Byggnaderna ska ha en stadsmässig utformning med bearbetat material och detaljer, robusthet och tyngd. Bottenvåningarna ska vara rikt detaljerade, öppna med stora glasytor och ha stor variation i geometri och material. Byggnadernas högdelar ska arkitektoniskt och materialmässigt stå i kontrast till podiebyggnaderna. Höga byggnader, över 16 våningar, ska ha ett omhändertaget och välgestaltat övre avslut. Avslutet ska ha en genomtänkt funktion och gestaltningen ska fungera både i närmiljön och i den övergripande stadsbilden".
- Förändring av Masthamnsgatans raka sträckning och påverkan på kvartersformer.
- Befintlig bebyggelse. Yrkesskolorna förses med rivningsförbud och varsamhetsbestämmelse k2, vilket anger att: "Byggnaden får inte förvanskas. Fasader ska vara av gult fasadtegel. Fasaddekorationer såsom ursprungliga listverk, partier med granit i sockelvåning samt vid entrépartier ska bibehållas till sin huvudsakliga omfattning, utformning och materialitet med avseende på utseende och egenskaper, och får inte förenklas". Övrig bebyggelse förses inte med planskydd. Kommersentomten medges ändrad användning till park.
- Nya avfartsvägar tillkommer och Emigrantvägen får ny sträckning.

Planförslaget

PLANBESTÄMMLER
Följande gäller inom områden med nedanstående beteckningar. Där beteckning saknas gäller bestämmelsen inom hela området. Endast angiven användning och utformning är tillåten.

GRÄNSER
Planområdesgränser
Användningsgränser
Egenskapsgränser

ANVÄNDNING AV MARK OCH VATTEN
Allmänna platser
Genomfart
Huvudgata
Lokalgata
Lokaltrafik
Lokaltrafik

GRÖNOMRÅDE
PARK
TORG
Kvartermark
B
B₁
C
C₁
D
E
E₁
E₂
E₃
E₄

VATTENOMRÅDE
W₁
W₂
W₃
W₄

PARKERING
P
P₁
P₂
P₃
P₄
P₅
P₆
P₇
P₈
P₉
P₁₀

SKOLA
S

LINBANASTATION
L

HÄMNVÄRKSAMBAND
V

UTNYTTJANDEGRAD
e. 0000

BEGRENSNINGAR AV MARKENS BEBYGGANDE
Byggnad får inte uppföras
Marken får med undantag av kompletteringsbyggnader inte försas med byggnader. Högst 15% av ytan får bebyggas med kompletteringsbyggnader, högsta höjd 3 meter.
Marken får byggas under med ett bjälklag som planteras. Planeringsdjup minst 60 cm. Balkonger får sträcka sig högst 1,8 m i över ytan. Högst 15% av ytan får bebyggas med kompletteringsbyggnader, högsta höjd 3 meter.
Marken får byggas under med ett bjälklag som planteras. Planeringsdjup minst 60 cm. Balkonger får sträcka sig högst 1,8 m i över ytan. Högst 15% av ytan får bebyggas med kompletteringsbyggnader, högsta höjd 3 meter.

UTNYTTJANDEGRAD
e. 0000
Största tillåtna bruttoarea i m² ovan mark (gäller inom hela användningsområdet)
Parkering under plantärbart bjälklag ska inte räknas in i bruttoarean.

MARKENS ANORDNANDE (utformning av kvartermark)
Kärlar utformade för inte anordnas

PLACERING, UTFORMNING, UTFÖRANDE
Högsta byggnadshöjd i meter över stadens nollplan.
Högsta nockhöjd i meter över stadens nollplan.
V₁ Byggnad tillåts kraga ut. Minst 5,1 m fri höjd över mark.
V₂ Byggnad tillåts kraga ut. Minst 7 m fri höjd över mark.
V₃ Byggnad tillåts kraga ut. Minst 9 m fri höjd över mark.
V₄ Byggnad tillåts kraga ut. Minst 12 m fri höjd över mark.
V₅ Byggnad tillåts kraga ut. Minst 15 m fri höjd över mark.
V₆ Byggnad tillåts kraga ut. Minst 18 m fri höjd över mark.
V₇ Marken får byggas över mark med minst 5,1 m fri höjd över korbåren.

SKYDDBESTÄMMLER
Värdefulla byggnader och områden
Q₁ Byggnaden får inte rivras. Kulturhistoriskt värdefull byggnad.
Q₂ Byggnaden ska bevaras, såväl till helhet som enskilda byggnadsdelar, material, kulör och dekorativa detaljer, så att dess kulturhistoriska kvaliteter och arkitektoniska egenart inte försvakas. Byggnadens volym, höjd och takform får inte ändras. Byggnaden ska underhållas så att den inte förtärlas. Vård- och underhållsarbeten ska anpassas till byggnadens egenart så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
Q₃ Biografens planlösning med fast inredning får inte ändras. Till fast inredning hör bla väggpaneler i trä, ursprungliga dörrar och dörrförlor, fönster och fönsteromfattningar, dekorativa väggfasta detaljer, trappor och trappräcken. Vård- och underhållsarbeten ska anpassas till byggnadens egenart så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.
K₁ Byggnaden får inte försvakas. Fasaderna ska vara av gult tegel. Fönster och dörrar skall till form och material, indelning och proportioner vara lika ursprungliga. Utvändiga och invändiga dekorationer och så som mönsternurning vid takfot, sockel i granit, hörnkudjor och partier av dolomitmarmor, smidesräden och detaljer av koppar och teak ska bibehållas till sin huvudsakliga omfattning, utformning och materialitet med avseende på utseende och egenskaper, och får inte försvakas.
K₂ Byggnaden får inte försvakas. Fasaderna ska vara av gult fasadtegel. Fasaddekorationer så som ursprungliga listverk, partier med granit i sockelvägning samt vid entrépartier ska bibehållas till sin huvudsakliga omfattning, utformning och materialitet med avseende på utseende och egenskaper, och får inte försvakas.

STÖRNINGSKYDD
Bullerskärm Bullerskärm medges
Om ekvivalent ljudnivå från trafikakustik utåt från bostadens (större än 35 m) fasad är över 55 dBA ska minst hälften av bostadsrummen

GRANSKNINGSHANDLING
Granskningshandlingarna består av:
- plankarta med bestämmelser
- planbeskrivning
- illustrationsritning
- grundkarta (preliminär)
- fastighetsförteckning (preliminär)
- samrådsredogörelse

BESLUT (Plankarta-bestämmelser)
BN granskning
BN godk./antag.
KF antagande
Laga kraft

GRUNDKARTAN
Grundkartan upprättad genom utdrag ur digitala primärkartans databas. Referenssystem i plan/ höjd: SWEREF 99 12 00/ RH 2000

BETECKNINGAR: enligt Lantmäteriets Handbok i mät- och utdragsregler (HKM-K4) med de bestämmelser som redovisats i beteckningsarmarna.

PLANKARTA 1 (2)
2-XXXX

Utköpt planområde kompletteringskort

Marken får byggas under med fast inredning får inte ändras. Till fast inredning hör bla väggpaneler i trä, ursprungliga dörrar och dörrförlor, fönster och fönsteromfattningar, dekorativa väggfasta detaljer, trappor och trappräcken. Vård- och underhållsarbeten ska anpassas till byggnadens egenart så att det kulturhistoriska värdet inte minskar.

Marken får byggas över med skärmtak. Underkantar minst 6 m ovan mark.

Linbanetraffic. Minst 6 m fri höjd över mark.

Linbanetraffic. Minst 15 m fri höjd över mark. Linbanetorn får uppföras.

En plasticitet i fasaden på 0,3 meter tillåts

Skärmtak tillåts sticka ut ...

Särskild omsorg ska ägnas utformningen av byggnadens exteriör med särskilt hänsyn till de kvaliteter som redovisats i planbeskrivningens avsnitt "Gestetning" sidan xx.

Balkonger över en nivå 19 m över markplan tillåts sticka ut 1,40 över allmän plats.

Där särskild bygggratt för balkonger och buraprak över allmän plats saknas, tillåts buraprak och balkonger med högst 0,6 m att nå ut över allmän plats. Buraprak tillåts på högst 20 % av fasaden, buraprak och balkonger och på högst 35 % av fasaden. Balkonger över allmän plats ska vara öppna. Minsta fri höjd över mark 4,7 meter.

Glasytorna på bottenvåningen ska vara minst 50% av bottenvåningens totala fasytyta och brötningshögt 50 cm.

Byggnadernas huvudentréer ska nås från gatan. Avståndet mellan entréerna får högst vara 20 m. Ett nivåerde ska vara 10 m.

Fasad längs lin 40 m mot gata ska i poolytbyggnaderna vara vertikalt uppdelad i minst 3 tydligt urskiljbara partier per fasadlängd.

Byggnaderna ska ha en stads- mässigt utformning med bearbetat material och detaljer, robusthet och tyngd. Bottenvåningarna ska vara rik detaljerade, öppna med stora glaspartier och ha stor variation i geometri och material. Byggnadernas höjddelar ska arkitektoniskt och materialmässigt stå i kontrast till poolytbyggnaderna.

Höga byggnader, över 16 våningar, ska ha ett omhändertaget och väl gestaltat övre avlut. Avslutet ska ha en genomtänkt funktion och gestaltningen ska fungera både i närmiljön och i den övergripande stadsbilden.

Takterrasserna ska utformas som gröna och lummiga miljöer.

Under tillåten höjd för kompletteringsbyggnader och byggnadsdelar på takterrasser uppföras. Högsta nockhöjden över takterrassen är 3,5 m och största byggnaderna 20 km/egenskapsområde. Byggnad ska utformas i samklang med takterrassen och ha "grön" tak.

De första 10 mm dagvatten ska kunna fördröjas inom kvartermark.

Göteborgs Stad Stadsbyggnadskontoret
Detaljplan för Blandad stadsbebyggelse vid Järnvägsgatan m fl inom stadsdelen Masthugg i Göteborg
Göteborg 2017-XX-XX
KONCEPT 2017-03-29
Par Osvalds Projektleddare

vara vända mot ljudlämpad sida. Fasad mot ljudlämpad sida ska ha en ekvivalent ljudnivå högst 55 dBA samt ha maximal ljudnivå natttid högst 70 dBA.

För små bostäder med boarea max 35 m² gäller krav att minst hälften av bostadsrummen ska vara vända mot ljudlämpad sida om ekvivalent ljudnivå vid bostadens fasad är över 60 dBA. Fasad mot ljudlämpad sida ska ha en ekvivalent ljudnivå högst 55 dBA samt maximal ljudnivå natttid högst 70 dBA.

Om bostaden har en eller flera uteplatser ska ljudnivån vid minst en uteplats vara högst 50 dBA ekvivalent ljudnivå och 70 dBA maximal ljudnivå.

RISKSKYDD
Lägst nivå på färdigt golv ska vara +2,8 om inte annat översämringskydd anordnas till den höjden. Källare ska utföras med vattenätt konstruktion till den nivån om inte annat översämringskydd ordnas.

ADMINISTRATIVA BESTÄMMLER
Tomtindelning upphör att gälla. Strandskydd återinrättas på allmän plats. Inom kvartersmark upphävs strandskyddet. Genomförningsdelen är 10 år från den dag planen varit laga kraft.

Rikshöjden för vibrationer i bostadsrum får inte överskrida 0,4 mm/s vågd rms.

UPPLYSNINGAR/INFORMATION
Parkering beräknas enligt mat. se sid xx-yy i planbeskrivningen
Till detaljplanen finns ett kvalitetsprogram.

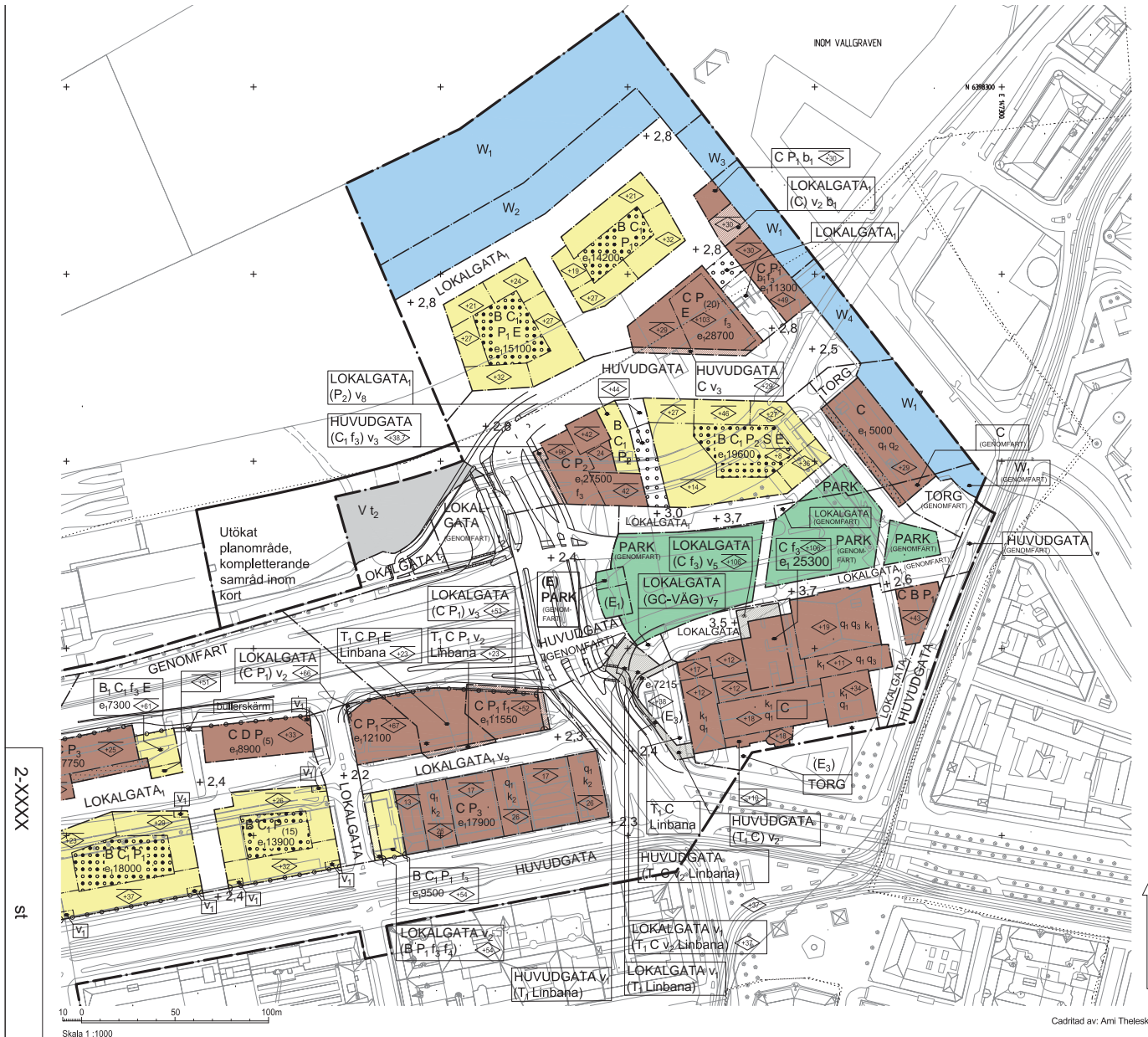

Planförslaget

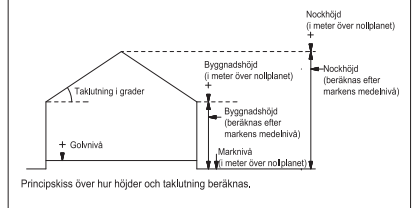
Östra planområdet:

- Medger att en ny halvö byggs ut i älven norr om järnvågen. Halvön förses med en koppling till Skeppsbron. Rosenlundskanalen förlängs och kajkanten får en längre sträckning.
- Tillkommande bebyggelse. 11 st nya byggrätter nord och nordost om Folkets hus med användningsbestämmelse BHKC (bostäder, handel, kontor och centrumändamål). Varierande största tillåtna byggnadsarea ovan mark från 3000 kvm till 34500 kvm. Varierande högsta tillåtna totalhöjd över nollplanet från 11 meter till 106 meter. Två slutna bostadskvarter samt två byggnader innehållande kontor och centrumändamål föreslås på den nya halvö som byggs i älven. Mot Rosenlundskanalen följer den nya bebyggelsen Frilagerhusets placering med östra långsidan direkt mot kanalkanten. På Folkets hus fastighet, söder om parken, föreslås den högsta byggnaden i planområdet på ca 31 våningar. Byggnaden får innehålla centrumändamål och kontor och är i dagsläget tänkt att innehålla en större hotellverksamhet. Direkt öster om Folkets Hus finns en byggrätt på 16 våningar avsedd för handel, kontor och bostäder i övre delarna. Fyra av byggrätterna är försedda med utformningsbestämmelse f_3 som anger att: "Särskild omsorg ska ägnas utformningen av byggnadens exteriör med särskild hänsyn till de kvaliteter som redovisas i planbeskrivningens avsnitt "Gestaltning". Följande bestämmelser gäller också för hela planområdet: "Byggnaderna ska ha en stadsmässig utformning med bearbetat material och detaljer, robusthet och tyngd. Bottenvåningarna ska vara rikt detaljerade, öppna med stora glasytor och ha stor variation i geometri och material. Byggnadernas högdelar ska arkitektoniskt och materialmässigt stå i kontrast till podiebyggnaderna. Höga byggnader, över 16 våningar, ska ha ett omhändertaget och välgestaltat övre avslut. Avslutet ska ha en genomtänkt funktion och gestaltningen ska fungera både i närmiljön och i den övergripande stadsbilden".
- Befintlig bebyggelse. Folkets hus och Frilagret förses med skydds- och varsamhetsbestämmelser. Folkets hus förses med rivningsförbud samt en skyddsbestämmelse gällande biografens planlösning och fasta inredning. Dessutom förses hela komplexet med en varsamhetsbestämmelse, K_1 , som anger att: "Byggnaden får inte förvanskas. Fasader skall vara av gult tegel. Fönster och dörrar skall till form och material, indelning och proportioner vara lika ursprungliga. Utvändiga och invändiga dekorationer såsom mönstermurning vid takfot, sockel i granit, hörnkedjor och partier av dolomitmarmor, smidesräcken och detaljer av koppar och teak ska bibehållas till sin huvudsakliga omfattning, utformning och materialitet med avseende på utseende och egenskaper, och får inte förenklas. Frilagret förses med rivningsförbud samt en skyddsbestämmelse som anger att: "Byggnaden skall bevaras, såväl till helhet som enskilda byggnadsdelar, material, kulör och dekorativa detaljer, så att dess kulturhistoriska kvaliteter och arkitektoniska egenart inte förvanskas. Byggnadens volym, höjd och takform får inte ändras. Byggnaden skall underhållas så att den inte förfaller. Vård- och underhållsarbeten ska anpassas till byggnadens egenart så att det kulturhistoriska värdet inte minskar".
- Linbanestationer medges i två lägen. De två lägena är antingen i en ny byggrätt direkt väster om Folkets hus. Det andra läget är i kvarteret på andra sidan Järnvågsgatan, mellan Masthamnsgatan och avfarten från E45.

Planförslaget

ARBETSHANDLING

Göteborgs Stad
Stadsbyggnadskontoret

Detaljplan för
Blandad stadsbebyggelse vid
Järnvägsgatan m fl inom
stadsdelen Masthugget
i Göteborg

Göteborg 2017-XX-XX KONCEPT 2017-03-29

Per Osvalds
Projektledare

PLANKARTA 2 (2) 2-XXXX

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

Masthammsgatan

Åtgärd enligt planförslaget och effekt på riksintresset

Masthamngatans sträckning förändras genom att gatan får en bruten linje. Den äldre, regelbundna och rätlinjiga kvartersstrukturen bryts upp och ersätts av delvis oregelbundet formade kvarter.

Fysisk påverkan på riksintressegrunden

- En stor effekt med avseende på att Masthammsgatans raka sträckning, som varit oförändrad sedan 1820-talet, ges en sväng mitt på. De omkringliggande kvarterens ursprungliga rektangulära form löses upp och den ursprungliga, regelbundna planformen med siktlinjer och rätlinjighet bryts.

Visuell påverkan på riksintressegrundens läsbarhet och upplevelse

- En stor effekt på läsbarheten och förståelsen för kopplingarna mellan stadens olika delar. Effekten bedöms som stor eftersom viktiga siktlinjer längs med Masthammsgatan in mot den äldre staden bryts.

Konsekvenser för riksintresset, tema 3, 6

- Tema 3 och 6 (Hamn-, sjöfarts och handelsstaden, göteborgska särdrag i stadsbilden): De bevarade strukturerna från 1820-talets stadsplan kommer att bli mindre synliga och tydliga, vilket i sin tur påverkar förståelsen för områdets historia och den spegling av hamnens utveckling och behov som stadsplanen utgör. Den rätvinkliga stadsplanen med sina rektangulära kvarter var ett svar på hamnens behov och ett uttryck för tidens stadsplaneideal, och denna struktur är än idag avläsbar i området. Åtgärden bedöms få stora konsekvenser för betydande delar av riksintressets värdegrunder eftersom den både förändrar det fysiska uttrycket av 1820-talets stadsplanering och visuellt medför hinder för kopplingarna mellan stadens olika delar och förståelsen för hur de förhåller sig till varandra avseende tillkomsttid och historia - detta gäller i synnerhet mötet mellan den fortifikatoriska staden och 1800-talets stadsnydaning i det östra planområdet samt de delar i det västra planområdet som präglas av hamnstadens utveckling under tidigt 1800-tal och det sena 1800-talets storstadsomdaning vad gäller stenstaden. Detta innebär att möjligheten att utläsa och uppleva områdets kulturhistoriska berättarinnehåll försvagas på ett betydande vis.

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

Befintlig bebyggelse

Åtgärd enligt planförslaget och effekt på riksintresset

I det östra planområdet förses Folkets hus med rivningsförbud (q_1) samt en skyddsbestämmelse gällande biografens planlösning och fasta inredning (q_3) och en varsamhetsbestämmelse som anger att byggnaden inte får förvanskas (se ovan). Detaljplanen medger även att nytt hotelltorn dockas till befintlig byggnad. Frilagret förses med rivningsförbud (q_1) samt en skyddsbestämmelse gällande exteriören (q_2). I det västra planområdet förses yrkesskolorna med rivningsförbud och varsamhetsbestämmelse om anger att byggnaden inte får förvanskas (se ovan). För Kommersentomten medges ändring till park. Också allmänna kulturmiljövärden påverkas av planförslaget, men dessa utvärderas inte här.

Fysisk påverkan på riksintressegrunden

- En stor effekt då detaljplanen medger att Kommersenbyggnaden ersätts med parkmark samt då den inte genom rivningsförbud säkerställer att Elof Hanssons kontorshus bevaras. Dessa två byggnader utgör tydliga uttryck för riksintressetema 3. Att planen inte förhindrar rivning skulle kunna försvaga det uttryck för hamn-, sjöfarts- och handelsstaden som dessa byggnader är en central del av.
- En stor effekt på Folkets hus då detaljplanen medger att nytt hotelltorn dockas till befintlig byggnad vilket innebär ingrepp i befintlig byggnads stomme samt interiör. Effekten bedöms som stor med hänsyn till att detaljplanen inte på ett tillfredsställande vis säkerställer befintlig byggnads kulturhistoriska värden då varsamhetsbestämmelsen gällande exteriören medger att originalmaterial får bytas ut.

Visuell påverkan på riksintresse grundens läsbarhet och upplevelse

- Stor visuell effekt på tema 6 och de göteborgska särdragen i stadsbilden, då Elof Hansson-byggnaden med sin fasad i gult göteborgstegel inte säkerställs i planen.
- Stor visuell effekt på tema 5, 1900-talets stadsbyggande, då exponenterna för folkhemmets funktionella stadsbyggande - Elof Hanssons kontorshus - inte säkerställs i planen.

Konsekvenser för riksintresset, tema 3, 5 och 6

- Tema 3 (Hamn-, sjöfarts och handelsstaden): Otillfredsställande skydd av befintlig bebyggelse, med avseende på Kommersenbyggnaden och Elof Hanssons kontorshus bedöms få stora konsekvenser för riksintressetema 3. Byggnaderna utgör tydliga exponenter för hamn-, sjöfarts- och handelsstadens bebyggelse, såväl som fysiska lämningar som visuella betydelsebärare. En förlust av de här nämnda byggnaderna skulle försämra den historiska läsbarheten i området och minska förståelsen för områdets tidigare användning.
- Tema 3, 5 och 6 (Hamn-, sjöfarts och handelsstaden, 1900-talets stadsbyggande samt göteborgska särdrag i stadsbilden): Då detaljplanen inte säkerställer bevarandet av Elof Hanssons kontorshus riskerar även riksintressetema 5 och 6 påverkas negativt, med avseende på 1900-talets stadsbyggande och de göteborgska särdragen i stadsbilden, som denna byggnad är en central del av. Otillfredsställande skydd av befintlig byggnad innebär en risk för en stor konsekvens på tema 3 och 6 ur såväl fysiskt som visuellt perspektiv eftersom byggnaden är en viktig exponent för hamn- och sjöfartsstaden Göteborg samt utformad i det gula Göteborgsteglet som är en viktig komponent i upplevelsen av de göteborgska särdragen i stadsbilden. Betydelsen av den befintliga bebyggelsen ökar när ny bebyggelse tillkommer, eftersom denna kommer att tillföra många nya element som riskerar att förminska den befintliga riksintressegrunden.
- Tema 3 och 5 (Hamn-, sjöfarts och handelsstaden, 1900-talets stadsbyggande): Ingrepp i Folkets hus genom pådockning bedöms få måttlig till stor konsekvens på riksintressetema 5. Graden av konsekvens är beroende av hur ingreppet utförs. Föreslagen varsamhetsbestämmelse bedöms inte på ett tillfredsställande vis säkerställa att originalmaterial bevaras. Det finns en risk för stor konsekvens på riksintressetema 3, dels ur fysiskt perspektiv då föreslagen varsamhetsbestämmelse inte bedöms på ett tillfredsställande vis säkerställa att originalmaterial bevaras, dels ur visuellt perspektiv då hotelltornet kommer att verka kraftigt förminskade av Folkets hus-komplexets idag dominerande fondverkan från Järntorget. Med sina fasader av gult tegel är Folkets hus också en tydlig exponent för de Göteborgska särdragen i stadsbilden, varför ett otillfredsställande säkerställande av dess tegelfasader även riskerar att medföra stora negativa konsekvenser på riksintressetema 6.

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

Tillkommande bebyggelse i östra planområdet

Åtgärd enligt planförslaget och effekt på riksintresset

Ny bebyggelse med en bas på 5-10 våningar med höjdpunkter på 23-31 våningar tillkommer. Den högsta bebyggelsen koncentreras runt en ny park ovanpå Götatunneln. I planförslaget finns utformningsbestämmelser som stadgar att byggnaderna skall ha en stadsmässig utformning med bearbetat material, robusthet och tyngd. Bottenvåningarna skall vara rikt detaljerade, öppna med stora glasytor och ha stor variation i geometri och material. Byggnader över 16 våningar skall ha väl gestaltade övre avslut. Planmönstren blir oregelbundna med svängda gator och oregelbundet formade kvarter.

Fysisk påverkan på riksintressegrunden

- Måttlig fysisk effekt. Bebyggelsen tillkommer huvudsakligen på idag obebyggda ytor samt på ny halvö. Den tillkommande bebyggelsen medför inte några omfattande fysiska förändringar i befintliga strukturer. De fysiska markörerna för riksintresset för kulturmiljövården förblir intakta.

Visuell påverkan på riksintressegrundens läsbarhet och upplevelse

- Stor visuell effekt genom att detaljplanen medger flera nya höga och stora byggnader som genom sin placering, volym och skala kommer att påverka den visuella kopplingen från såväl bastionen som Skansen Kronan ut mot älven och dess utlopp. I synnerhet kommer bebyggelsen i kv A1 och A2, och till viss del A4 (se illustration på s.7), att medföra att sikten från bastionen mot älven blockeras.
- Stor visuell effekt genom att detaljplanen medger flera nya höga och stora byggnader som genom sin placering, volym och skala kommer att bryta visuella samband mellan planområdets inre delar ut mot hamnen, älvrummet och utblickarna mot före detta Götaverken, samt då tillkommande bebyggelse kommer att avskärma de inre delarna av planområdet från älven och därmed påverka upplevelsen av älvens närhet.

- Stor visuell effekt genom att planen medger att tillkommande bebyggelse uppförs i direkt anslutning till Folkets hus, och därmed påverkar komplexets roll som fondmotiv.
- Stor visuell effekt genom att tillkommande bebyggelse innebär en avsevärd skalmässig och volymmässig förändring i förhållande till den befintliga bebyggelsen med sin måttliga skala. Detaljplanen säkerställer inte heller att ny bebyggelse utformningsmässigt inordnar sig i sitt miljösammanhang präglad av hög materialkvalitet och omsorg om detaljerna.

Konsekvenser för kulturmiljön, tema 1, 2, 3, 4, 5, 6

Tillkommande bebyggelse i östra planområdet bedöms få mycket stora konsekvenser på följande delar av riksintresset:

- Tema 1 (de fortifikatoriska lämningarna) med anledning av den stora visuella påverkan (de fysiska spåren berörs inte, utan förblir intakta). Den visuella kopplingen från såväl bastionen som Skansen Kronan ut mot älven, och älvens utlopp, är av strategisk betydelse för förståelsen av den befästa staden. Denna koppling blockeras genom den tillkommande bebyggelsen i det östra planområdet. Detta innebär att förståelsen för bastionens försvarshistoriska sammanhang försvåras på ett betydande vis eftersom bastionens historiska funktion som övervakare av älvrummet blir svår att avläsa, liksom att dess belägenhet och upphöjda position möjliggjort kontroll över såväl älven som det närliggande markområdet. Den tillkommande bebyggelsen bedöms sammantaget avsevärt påverka upplevelsen av älvens närhet och förståelsen för försvarsverkens historiska funktion. Därmed påverkas centrala delar av riksintressets värdegrund på ett sätt som innebär att möjligheten att uppleva och förstå riksintresset, med avseende på tema 1, försvinner.
- Tema 2 (Det tidiga 1800-talets stadsnydning) genom tillkommande bebyggelses visuella inverkan på Rosenlundskanalen som historiskt kanalrum. Den tillkommande bebyggelsen avviker kraftigt i skala, volym och utformning från den idag lågmälda och huvudsakligen rustika bebyggelsen utmed Rosenlundskanalen och kommer visuellt att dominera kanalrummet och därmed förta dess idag sammanhållna karaktär. De tillkommande byggnadernas gestaltning saknar också koppling till

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

den arkitektoniska tradition som dominerar miljön. De höga byggnadskropparna bryter vidare mot den tydliga horisontella djupverkan som präglar kanalrummet i vyn mot älven (se vidare under strategiska vyer, vy nr 9 mot Rosenlundskanalens utlopp). Tillkommande bebyggelse påverkar också möjligheten att uppleva öppenheten mot älven och kanalens utlopp. Rosenlundskanalen är en strategiskt viktig del av riksintressets värdegrund och åtgärden bedöms innebära att möjligheten att uppleva kanalrummet som en kommunikator för Göteborgs metamorfos under tidigt 1800-tal försvåras på ett betydande vis.

- Tema 5 (1900-talets stadsbyggande) genom att ett genomförande enligt detaljplaneförslaget innebär att tillkommande hög bebyggelse kommer att få en kraftigt förminsande effekt på Folkets hus-komplexet och dess betydelsefulla fondverkan från Järntorget. Från Järntorget exponerar sig komplexet idag utan konkurrens i stadsbilden, som ett monument över arbetarrörelsen och tydligt uttryck för folkhemmet. Tillkommande bebyggelse kommer att konkurrera med Folkets hus i stadsbilden på ett vis som förträr komplexets stadsbildsmässiga roll som dominerande fondmotiv. Åtgärden bedöms innebära att möjligheten att utläsa Folkets hus som ett monument över arbetarrörelsen, och därmed förståelsen av områdets historia knuten till denna rörelse, försvåras på ett betydande vis.
- Tema 6 (Göteborgska särdrag i stadsbilden) då ett genomförande enligt detaljplaneförslaget innebär att den tillkommande bebyggelsen inte underordnar sig den riksintressanta, måttliga bebyggelseskalan och med sin resning påverkar upplevelsen av stadens lågpunkt i Rosenlundskanalen - vilken är av strategisk betydelse för att accentuera de höjdskillnader som karakteriserar Göteborg. Detta påverkar avsevärt stadens historiska morfologi med en tydliga nedtrappning av bebyggelsens höjd från bergshöjderna mot älven. Detta får stora konsekvenser för stadsbilden och Otterhällans, Stigbergshöjdens, Masthuggshöjdens och Skansbergets centrala betydelse. Den tillkommande bebyggelsen inordnar sig vidare inte i den göteborgska traditionen med terränganpassad bebyggelse, vilket påverkar siktlinjer och möjlighet att uppleva stadssiluetten och bergshöjderna runt staden. Flera strategiskt viktiga vyer kommer att påverkas genom att ny bebyggelse skymmer bakomliggande befintlig stad

och topografi. Ny bebyggelse innebär vidare en avsevärd skal- och volymmässig förändring, vilket i kombination med att de med sina material och skarpskurenhet saknar koppling till riksintressets lågmälda och rustika uttrycksrikedom med avseende på befintlig bebyggelses utformning. Sammantaget innebär detta att ny bebyggelse påverkar centrala delar av riksintressets värdegrunder och att möjligheten att uppleva detsamma avsevärt försvåras.

Tillkommande bebyggelse i östra planområdet bedöms få stora konsekvenser på följande delar av riksintresset:

- Tema 3 (Hamn- sjöfarts och handelsstaden) genom att ett genomförande enligt detaljplanen skulle medföra att den visuella kopplingen från planområdets inre del ut mot hamnen och före detta Götaverken försvagas på ett betydande vis av tillkommande hög bebyggelse. Upplevelsen av älvens närhet i och i anslutning till planområdet är av betydelse för förståelsen och upplevelsen av hamn- och sjöfartsstaden. Den visuella kopplingen från bl a Järntorget och Heurlins plats till före detta Götaverken med sina kranar bidrar starkt till såväl områdets karaktär som den historiska läsbarheten. Dessutom kommer tillkommande bebyggelse att från älvsidan att skymma flertalet byggnader med hamn- och sjöfartsanknytning i planområdet. Att de visuella sambanden bryts innebär en försvagning av upplevelsen av älvens närhet och den historiska hamnstaden, vilket bedöms medföra att möjligheten att uppleva och utläsa riksintresset försvagas på ett betydande vis.
- Tema 4 (det sena 1800-talets storstadsomdanning), genom att den tillkommande bebyggelsen kommer få en negativ påverkan på upplevelsen av den väl sammanhållna 1800-talsmiljön och stenstadskvarteren kring Järntorget och Pustervik då den avviker i såväl skala, volym, utformning och placering. Sammantaget bedöms tillkommande bebyggelse i östra planområdet innebära att möjligheten att utläsa och uppleva riksintresset, med avseende på tema 4, kommer att försvagas på ett betydande vis.

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

Tillkommande bebyggelse i västra planområdet

Åtgärd enligt planförslaget och effekt på riksintresset

Norr om Masthamnsgatan föreslås i huvudsak kontor och parkeringshus. Söder om Masthamnsgatan föreslås bostadskvarter för den tillkommande bebyggelsen samt en park i läget där den nuvarande Kommersens byggnad ligger. I planområdets västra del är bebyggelsen lägre än i den östra delen, men med högpunkter i kvarterens ytterhörn. I planförslaget finns utformningsbestämmelser som stadgar att byggnaderna skall ha en stadsmässig utformning med bearbetat material, robusthet och tyngd, se ovan under tillkommande bebyggelse i östra planområdet.

Fysisk påverkan på riksintressegrunden

- Måttlig fysisk effekt. Ny bebyggelse tillkommer huvudsakligen på idag obebyggda ytor. Den tillkommande bebyggelsen medför dock effekter på befintliga strukturer då den inte placeras i enlighet med 1800-talets rätvinkliga stadsplan och kvarterens rektangulära planform.

Visuell påverkan på riksintressegrundens läsbarhet och upplevelse

- Stor visuell effekt genom att detaljplanen medger flera nya höga och stora byggnader som genom sin placering, volym och skala kommer att innebära att det visuella sambandet mellan Skansen Kronan och bastionen kommer att brytas i vyn från väster, liksom att utblickar från planområdets västra delar in mot staden och bastionen kommer att brytas.
- Stor visuell effekt genom att detaljplanen medger flera nya byggnader som genom sin placering, volym och skala kommer att bilda en barriär som bryter visuella samband mellan planområdets inre delar ut mot hamnen och älvrummet vilket påverkar upplevelsen av älvens närhet.
- Stor visuell effekt genom att tillkommande bebyggelse innebär en skal- och volymmässig förändring i förhållande till den befintliga bebyggelsen med sin måttliga skala. Detaljplanen säkerställer inte heller att ny bebyggelse utformningsmässigt inordnar sig i sitt miljösammanhang präglad av hög materialkvalitet och omsorg om detaljerna.

Konsekvenser för kulturmiljön, tema 1, 3, 4, 5, 6

Tillkommande bebyggelse i västra planområdet bedöms få mycket stora konsekvenser på följande delar av riksintresset:

- Tema 6 (Göteborgska särdrag i stadsbilden) med anledning av att tillkommande bebyggelse från älvsidan kommer att skapa en barriär som blockerar den äldre staden, vilket gör att de inre delarna av staden inte längre kommer att exponeras mot älven. Likaså kommer Första Långgatans tydliga fondmotiv att försvinna. Den tillkommande bebyggelsen inordnar sig vidare inte i den göteborgska traditionen med terränganpassad bebyggelse som trappas ner i höjd mot älven, vilket påverkar möjligheten att uppleva stads siluetten och bergshöjderna runt staden. Detta påverkar avsevärt stadens historiska morfologi och får stora konsekvenser för stadsbilden och Otterhällans, Stigbergshöjdens, Masthuggshöjdens och Skansbergets centrala betydelse. Flera strategiskt viktiga vyer kommer att påverkas genom att ny bebyggelse skymmer bakomliggande befintlig stad och topografi. Ny bebyggelse innebär vidare en avsevärd skal- och volymmässig förändring, vilket i kombination med sina material och skarpskurenhet saknar koppling till riksintressets lågmälda och rustika uttrycksrikedom med avseende på befintlig bebyggelses utformning. Sammantaget innebär detta att ny bebyggelse påverkar centrala delar av riksintressets värdegrunder och att möjligheten att uppleva detsamma avsevärt försvåras.

Tillkommande bebyggelse i västra planområdet bedöms få stora konsekvenser på följande delar av riksintresset:

- Tema 1 (de fortifikatoriska lämningarna) med anledning av den stora visuella påverkan. Tillkommande bebyggelse i det västra planområdet påverkar de fortifikatoriska lämningarnas pedagogiska innehåll då man i vyn från väster inte längre kommer att kunna uppleva bastionen och Skansen Kronan i ett och samma blickfång. Upplevelsen av och förståelsen för Skansen Kronans, bastionens och älvens inbördes rumsliga och funktionella relation omöjliggörs. Till detta kommer även att tillkommande bebyggelse i det västra planområdet (utmed Masthamnsgatan) kommer att blockera utblickar från planområdets västra delar in mot staden och bastionen. Åtgärden bedöms sammantaget innebära att möjligheten att uppleva och förstå riksintresset, med avseende på tema 1, försvåras på ett betydande vis.

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

- Tema 3 (Hamn- sjöfarts och handelsstaden) genom att ett genomförande enligt detaljplanen skulle medföra att den visuella kopplingen från planområdet inre del ut mot hamnen och älven försvagas av tillkommande bebyggelse. Upplevelsen av älvens närhet är av stor betydelse för förståelsen av hur Masthugget utvecklades i nära samspel med hamnens verksamhet. Denna upplevelse konstitueras idag huvudsakligen av öppenheten mellan Första Långgatan och kajen, vilket skapar en tydlig känsla av älvens närhet. Sambandet har redan delvis försvagats genom senare tiders högre byggnader norr om Första Långgatan och tillkommande tät och hög bebyggelse i enlighet med planförslaget kommer att blida en barriär mot hamnen och blockera utblickar mot älven. Tillkommande bebyggelse kommer också att från älvsidan att skymma flera byggnader med hamn- och sjöfartsanknytning i planområdet. Dessutom innebär ny bebyggelses placering att de bevarade fysiska strukturerna från 1820-talets stadsplan kommer att bli mindre synliga och tydliga, vilket i sin tur riskerar att försvåra förståelsen för områdets historia och den spegling av hamnens utveckling och behov som stadsplanen utgör.
- Tema 4 (det sena 1800-talets storstadsomdanning), dels genom sin påverkan på de visuella kopplingarna mellan stenstaden, hamnen och älvrummet (se tema 3), dels genom sin visuella påverkan på upplevelsen av den väl sammanhållna 1800-talsmiljön. Den tillkommande bebyggelsen avviker i såväl skala som utformning och placering från den bakomliggande stenstaden i Långgatuområdet. Sammantaget bedöms tillkommande bebyggelse enligt planförslaget innebära att möjligheten att utläsa och uppleva riksintresset, med avseende på tema 4, kommer att försvagas på ett betydande vis.

Tillkommande bebyggelse i västra planområdet bedöms få måttliga konsekvenser på följande delar av riksintresset:

- Tema 5 (1900-talets stadsbyggande) genom att ett genomförande enligt detaljplaneförslaget innebär att möjligheten att från älvsidan kunna uppleva 1900-talets stadsbyggande och utvidgning av staden försvagas, eftersom den tillkommande bebyggelsen kommer att skymma viktiga exponenter för riksintressetemat (Yrkesskolorna, Elof Hanssons kontorshus och Fryshuset). Graden av konsekvens bedöms som måttlig snarare än stor med hänsyn till att dessa uttryck för riksintresset delvis ligger utanför det geografiskt avgränsade riksintresset.

Ny halvö, broar, markbeläggning och kajskoningar

Åtgärd enligt planförslaget och effekt på riksintresset

Kajkanten får en längre sträckning i och med den nya halvö som byggs ut i vattnet. Längs med kajen skapas ett stråk som kopplas till, och är en fortsättning på, det som planeras vid Skeppsbron norr om Rosenlundskanalen.

Befintliga broar omfattas inte av detaljplanen. ”De plana kanalbroarna av järn” är en del av riksintressegrunden i tema 4, det sena 1800-talets storstadsomdanning.

Fysisk påverkan på riksintressegrunden

- Måttlig effekt på Masthuggskajen eftersom den nya halvön påverkar den uträkning av kajområdet som ägde rum under 1800-talet. Effekten bedöms som måttlig snarare än stor då halvön har en historisk koppling till den äldre hamnmiljön.
- Stor effekt på riksintressetema 4 (det sena 1800-talets storstadsomdanning) genom att detaljplanen inte säkerställer de broar som finns inom planområdet. Broarna är en del av riksintresset och är av stor betydelse för såväl upplevelsen som läsbarheten i staden.

Visuell påverkan på riksintressegrundens läsbarhet och upplevelse

- Stor visuell påverkan på riksintressetema 2 då detaljplanen inte säkerställer utförandet av den nya kajens stenskoning.
- Stor visuell effekt på riksintressetema 4 (det sena 1800-talets storstadsomdanning) genom att detaljplanen inte omfattar befintliga broar. En förändring i brolandskapet påverkar inte bara den historiska läsbarheten utan även upplevelsen av stadsrummet, som riskerar att förlora en viktig komponent som berättar om såväl historiska rörelsemönster som hamnanknuten verksamhet.
- Stor visuell effekt på de riksintressanta göteborgska särdragen (tema 6) genom att detaljplanen inte säkerställer att nya gatusträckningar, trottoarer med mera utformningsmässigt inordnar sig i den omgivande miljöns visuella sammanhang, präglad av hög materialkvalitet och omsorg om detaljerna.

Antikvarisk konsekvensbedömning av planförslaget

Konsekvenser för kulturmiljön, tema 2, 3, 6

- Tema 2 och 6 (Det tidiga 1800-talets stadsnydning och göteborgska särdrag i stadsbilden): Åtgärden bedöms få en stor visuell påverkan på riksintressetema 2 (det tidiga 1800-talets stadsnydning) och tema 6 (Göteborgska särdrag i stadsbilden) eftersom det inte säkerställs att kajskonungen, vad gäller förlängningen av Rosenlundskanalen, material och utformningsmässigt ansluter till den befintliga kanalen. Åtgärden innebär vidare ett stort fysiskt ingrepp i den kulturhistoriskt värdefulla Rosenlundskanalen, vilken förlängs. Kanalen är av central betydelse för förståelsen av Göteborgs industriella och kommersiella metamorfos och en förändring av dess sträckning påverkar den historiska förståelsen för området. Åtgärden bedöms därför få en stor konsekvens på riksintresset avssende tema 2 och mycket stor konsekvens avseende tema 6.
- Tema 6 (Göteborgska särdrag i stadsbilden): Åtgärden bedöms vidare få mycket stor fysisk och visuell konsekvens för tema 6 då ett bevarande av den platta kanalbron, vilken är en bärande del i riksintresset, inte säkerställs i detaljplanen. Detaljplanen säkerställer vidare inte att nya gatusträckningar, trottoarer med mera utformningsmässigt inordnar sig i den omgivande miljöns visuella sammanhang, präglad av hög materialkvalitet och omsorg om detaljerna. En markbehandling i området som inte ansluter till de intilliggande delarna av staden, med gatsten och gånghållar av granit, riskerar att få mycket negativa konsekvenser för upplevelsen av miljön.
- Tema 3 (Hamn- sjöfarts och handelsstaden): Vad gäller riksintressetema 3 bedöms åtgärden endast få en måttlig konsekvens. Masthuggskajen är visserligen en central del i förståelsen av hamnens utveckling, men halvön har en historisk koppling till järnvågen och den äldre hamnmiljön.

Linbanestationer

Åtgärd enligt planförslaget och effekt på riksintresset

I planen medges uppförande av torn för linbana. Tornen kommer att ha en 25x25 meter stor, fem meter hög bas med en övre, genomsiktig fackverkskonstruktion. De uppförs på i dag obebyggd yta.

Fysisk påverkan på riksintressegrunden

- Liten effekt på riksintressegrunden eftersom masterna tillkommer på i dag obebyggd yta.

Visuell påverkan på riksintressegrundens läsbarhet och upplevelse

- Måttlig visuell effekt på riksintressegrunden. Tornen ligger vid stadens lågpunkt och då de är genomsiktliga bedöms påverkan på siktlinjer på håll som liten. Effekten som helhet bedöms dock som måttlig då det inte kan uteslutas att siktlinjer bryts på nära håll.

Konsekvenser för kulturmiljön tema 1, 2, 3, 4, 5, 6

- Konsekvenserna på samtliga teman bedöms som måttliga, eftersom det inte kan uteslutas att siktlinjer på nära håll kan påverkas på ett negativt sätt framför allt av linbanefundamenten som är slutna, fem meter höga konstruktioner.

Samlad bedömning av planförslaget

Samlad bedömning av planförslagets konsekvenser på riksintresset för kulturmiljövården

Ett genomförande enligt föreslagen detaljplan har bedömts medföra mycket stora och stora negativa konsekvenser för riksintresset för kulturmiljövården på en rad punkter. Det är huvudsakligen den visuella påverkan som medför störst negativa konsekvenser, detaljplanens fysiska fotavtryck i den befintliga miljön medför sammantaget mindre konsekvenser och de fysiska spåren förblir i huvudsak intakta. Den visuella påverkan kommer av den tillkommande bebyggelsens stora skala och volym, vilken kommer att påverka flera betydelsefulla vyer, visuella samband och kopplingar som är av central betydelse för upplevelsen och möjligheten att förstå och utläsa riksintressets kulturhistoriska berättarinnehåll. Planförslaget och tillkommande hög bebyggelse, bestående av huvudsakligen stora och tätt placerade volymer innebär sammantaget att:

- Sikten från bastionen ut mot älven och dess utlopp blockeras av tillkommande bebyggelse i östra planområdet, vilket omöjliggör såväl upplevelsen av som förståelsen för bastionens roll som övervakare av älven (tema 1, de fortifikatoriska lämningarna). Bastionens, Skansen Kronans och älvens inbördes relation blir vidare svåravläst, som ett resultat av den samlade verkan av tillkommande bebyggelse i såväl det östra som det västra planområdet, vilket medför en kraftig försvagning av riksintressets uttryck. Idag är det endast i anslutning det aktuella planområdet som den tidigare befästningsgördeln kan upplevas i sammanhang med älvrummet, vilket innebär att åtgärden medför mycket stora negativa konsekvenser för en central del av hela riksintresset "Göteborgs innerstad" och för upplevelsen och förståelsen för stadens fortifikatoriska historia.
- Planförslaget riskerar att få stora konsekvenser på det historiska kanalrummet då det inte säkerställer att kajskoningen, vad gäller förlängningen av kanalen, material och utformningsmässig ansluter till den befintliga kanalen samt då den platta kanalbron inte säkerställs (tema 2, Det tidiga 1800-talets stadsnydaning).
- Upplevelsen av älvens närhet och den visuella kopplingen till före detta Götaverken bryts då ny bebyggelse, i såväl det östra som det västra planområdet, avskärmar de inre delarna av området från älven, vilket får stora negativa konsekvenser för den historiska läsbarheten av hamn- och sjöfartsstaden.. Påverkan förstärks av att detaljplanen inte säkerställer bevarandet av tydliga exponenter för riksintressetemat - Kommersenbyggnaden och Elof Hanssons kontorshus. Dessutom medger detaljplanen en förändring av den välbevarade planstrukturen med Masthamnsgatans raka sträckning (oförändrad sedan 1820-talet) och upplösning av kvarterens rektangulära form. Sammantaget påverkar detta den historiska läsbarheten av hamn- och sjöfartsstaden (tema 3, hamn-, sjöfarts- och handelsstaden) på ett negativt vis.
- De visuella kopplingarna från stenstaden mot hamnen och älvrummet blockeras av ny bebyggelse, i såväl det östra som det västra planområdet, vilket kommer att få stora konsekvenser för upplevelsen av den väl sammanhållna miljön präglad av stenbebyggelse från 1800-talets andra hälft och 1900-talets början (tema 4, det sena 1800-talets storstadsomdaning).
- Tillkommande hög bebyggelse i östra planområdet kommer att få en kraftigt förminskande effekt på Folkets hus-komplexets betydelse som ett monument över arbetarrörelsen (tema 5, 1900-talets stadsbyggnad). Detaljplanen medger dessutom ingrepp i Folkets hus genom pådockning utan att säkerställa att befintligt originalmaterial i byggnadens exteriör bevaras. Detta innebär sammantaget risk för mycket stor konsekvens på riksintressetema 5.
- Upplevelsen av stadens historiska morfologi och en betydande del av den riksintressanta stadssiluetten (tema 6, göteborgska särdrag i stadsbilden) påverkas avsevärt med avseende på stadens lågpunkt i Rosenlundskanalen och den tydliga nedtrappningen av bebyggelsen höjd från bergshöjderna mot älven. Ny bebyggelse, i såväl det östra som det västra planområdet, skapar en barriär mot älven som blockerar och kraftigt stör stadssiluetten. Den avsevärda skal- och volymmässiga förändringen innebär vidare ett visuellt abrupt möte med den äldre staden, präglad av en måttlig skala och i en huvudsak väl sammanhållen arkitektonisk ordning. Eftersom åtgärderna påverkar en betydande del av stadssiluetten bedöms åtgärden även få mycket stora konsekvenser för hela riksintresset "Göteborgs innerstad".

Sammantaget kan konstateras att detaljplaneförslaget får mycket stora konsekvenser för riksintresset för kulturmiljövården då samtliga sex teman som riksintressegrundens uttryck finns uppdelade i påverkas på ett betydande vis.

Centralt och unikt uttryck för fästningsstaden

- Eftersom det idag endast är i det aktuella området som fästningsstadens tidigare befästningsgördel kan upplevas innebär planförslaget vidare mycket stora negativa konsekvenser för hela riksintresset "Göteborgs innerstad".

Centrala delar av stadssiluetten

- Från älvsidan är det även en betydande del av Göteborgs samlade stadssiluetten som påverkas mycket negativt, varför åtgärderna även får mycket stora konsekvenser för hela riksintresset.

Unik kombination av exponenter för hamn- sjöfarts- och handelsstaden

- Utredningsområdets idag unika kombination av flera tydliga exponenter för temat "hamn- sjöfarts- och handelsstaden" och temat "det sena 1800-talets stadsnydaning", vilken är närmast unik i Göteborg, kommer dessutom att påverkas avsevärt. Ett genomförande enligt föreslagen detaljplan riskerar därmed innebära att möjligheten att utläsa och uppleva riksintresset delvis försvinner och i övrigt försvåras på ett betydande vis.

Sammanfattande matris över planförslagets konsekvenser

	Tema 1) 1600- och 1700-talens fästningsstad		Tema 2) Det tidiga 1800-talets stadsnydaning		Tema 3) Hamn-, sjöfarts- och handelsstaden		Tema 4) Det sena 1800-talets storstadsomdaning		Tema 5) 1900-talets stadsbyggande		Tema 6) Göteborgska särdrag i stadsbilden	
	Fysisk påverkan	Visuell påverkan	Fysisk påverkan	Visuell påverkan	Fysisk påverkan	Visuell påverkan	Fysisk påverkan	Visuell påverkan	Fysisk påverkan	Visuell påverkan	Fysisk påverkan	Visuell påverkan
Åtgärder och konsekvenser kopplade till befintlig bebyggelse												
Förändring av Masthamngatans sträckning och kvartersstruktur.	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Stor	Stor	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Stor
Kommersenbyggnaden ersätts med parkmark.	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Stor	Stor	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen
Otillfredställande skydd av Elof Hanssons kontorshus	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Risk för stor	Risk för stor	Risk för stor	Risk för stor
Folkets hus, pådockning av hotelltorn.	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Måttlig	Måttlig		

Åtgärder och konsekvenser kopplade till ny bebyggelse												
Tillkommande bebyggelse östra delen	Ingen	Mkt stor	Ingen	Mkt stor	Ingen	Stor	Ingen	Stor	Ingen	Mkt stor	Ingen	Mkt stor
Tillkommande bebyggelse västra delen	Ingen	Stor	Ingen	Ingen	Stor	Stor	Ingen	Stor	Ingen	Måttlig	Ingen	Mkt stor
Ny halvö, förlängning av Rosenlundskanalen, broar och markbeläggning.	Ingen	Ingen	Stor	Stor	Måttlig	Måttlig	Ingen	Ingen	Ingen	Ingen	Mkt stor	Mkt stor
Linbana, torn med fundament	Ingen	Måttlig	Ingen	Måttlig	Ingen	Måttlig	Ingen	Måttlig	Ingen	Måttlig	Ingen	Måttlig

 Mycket stor konsekvens. Åtgärden påverkar strategiskt viktiga och centrala delar av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset försvinner eller försvåras på ett betydande vis.

 Stor konsekvens. Åtgärden påverkar strategiskt viktiga och centrala delar av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset försvagas på ett betydande vis.

 Måttlig konsekvens. Åtgärden påverkar mindre strategiskt viktiga delar av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset delvis försvagas.

 Marginell konsekvens. Åtgärden påverkar endast en mindre betydande del av riksintressets värdegrund och bedöms innebära att möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset försvagas i mindre utsträckning.

 Ingen konsekvens. Möjligheten att utläsa (fysiskt) eller uppleva (visuellt) riksintresset förblir intakt.

Strategiska vyer

Följande avsnitt innehåller ett antal strategiska vybilder med illustrationer av planförslaget. Riksintressgrundens uttryck och konsekvenserna av planförslagets åtgärder beskrivs i punktform.

Fotopunkter

1. Från Lindholmspiren
2. Från Ramberget
3. Från Stenpiren
4. Från Stigberget/Masthuggskyrkan
5. Från Masthamngatan
6. Från Linnégatan
7. Från Järntorget
8. Från Järntorgsgatan
9. Mot Rosenlundskanalens utlopp
10. Från bastion Carolus XI Rex

Fotopunkter och fotoriktningar.

Planområdet markerat med blå streckad linje, sett från älven.

1. Från Lindholmspiren

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 1**, 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna
- **Tema 3**, hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier
- **Tema 4**, det sena 1800-talens stadsomdaning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket
- **Tema 5**, 1900-talens utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker
- **Tema 6**, göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel

Vyn från Lindholmspiren domineras av älvens vattenspegel. Bortom denna framträder flera av Göteborgs äldre tidslager, främst representerade av Skansen Kronan och en del av bastionen som skymtar under bebyggelsen på Artillerigatan på Lilla Otterhällan. Bebyggelsens och stadens lågpunkt i kvarteret Röda Bryggan invid Rosenlundskanalen accentuerar de höjdskillnader som karakteriserar Göteborg, och som här blir mycket tydliga. Den uppbrutna profilen av folkhemmets punkthus på Guldheden i söder möter funktionalismens mer borgliknande och slutna bostadshus på Stora Otterhällan i norr. Längs kajerna ligger bebyggelseknuten till handels och sjöfart. Älvrummet präglas här av färjor.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 1:** Möjligheten att uppleva 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad försvåras betydligt i och med att den tillkommande bebyggelsen i östra planområdet blockerar Rosenlundskanalens utlopp, stadens lågpunkt och siktlinjen mot bastionen och stadens äldsta delar.
- **Tema 1:** Upplevelsen av och förståelsen för Skansen Kronans, bastionens och älvens inbördes rumsliga och funktionella relation omöjliggörs genom tillkommande bebyggelses samlade verkan i såväl östra och västra planområdet, vilket medför att den fortifikationshistoriska berättelsen blir betydligt svårare att förstå.
- **Tema 3:** Flertalet byggnader med hamn- och sjöfartsanknytning skymms av den nya bebyggelsen och förlorar sin visuella koppling till kajen och älvrummet, vilket medför att upplevelsen av denna del av riksintresset försvåras betydligt.
- **Tema 4:** Möjligheten att uppleva och avläsa det sena 1800-talet och 1900-talets stadsbyggnad med stenstaden och Första Långgatan, liksom utvidgningen av staden med viktiga kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och värmeverket i Rosenlund, försvåras avsevärt eftersom den tillkommande bebyggelsen bildar en mur som helt skymmer bakomliggande befintlig stad förutom ett fåtal luckor samt de övre delarna av värmeverkets skorstenar.
- **Tema 6:** Möjligheten att avläsa stadssiluetten med bergshöjder runt och i staden försvinner, eftersom den tillkommande bebyggelsen helt skymmer utblicken över stadens omgivning.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och fasader i gult tegel försvåras avsevärt, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom bildar en tät skärm framför den bakomliggande bebyggelsen.

2. Från Ramberget

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 1:** 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna i form av skansen Kronan
- **Tema 2:** Nya Allén som en del av 1800-talets tidiga stadsnydaning
- **Tema 3,** hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier
- **Tema 4:** Det sena 1800-talets stadsomdaning med stenstadsbebyggelse, plan kanalbro av järn över Rosenlundskanalen samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket
- **Tema 5:** 1900-talets utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker
- **Tema 6:** göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel samt det sena 1800-talets rikt utformade polykroma puts- och tegelarkitektur

Vyn från Ramberget illustrerar samtliga sex riksintresseteman. Här ligger staden för betraktarens fötter och dess olika delar framträder. Stadssiluetten med bergshöjder med och utan bebyggelse och med mycket grönska är påfallande och ramar in det som upplevs. Stenstaden och taklandskapen ger karaktär och förankring. Bebyggelsens måttliga skala ger inblickar och en känsla av öppenhet och läsbarhet, där stadens olika delar och morfologier framträder och deras olika tillkomsttider blir en illustration av tidens gång. Upplevelsen av staden vid vattnet och hamnanknytningen är stark, liksom upplevelsen av en stad anpassad till terrängen. Lågpunkten i älven är tydlig. Den befästa staden med bastionen, Skansen Kronan och vallgravens utlopp i form av Rosenlundskanalen är fysiska kopplingar till stadens fortifikatoriska arv.

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 1:** Möjligheten att uppleva Skansen Kronans och bastionens inbördes förhållande, liksom sambandet med lågpunkten i Rosenlundskanalen och dess koppling till vallgraven och den fortifikatoriska historien, försvåras betydligt av den tillkommande bebyggelsens samlade verkan genom visuell avskärmning. Detta medför att en bärande del av riksintresset och stadens historia påverkas genom visuell avskärmning.
- **Tema 3:** Flertalet äldre byggnader med hamn- och sjöfartsanknytning skymms av den nya bebyggelsen och förlorar sin visuella koppling till kajen och älvrummet, vilket medför att upplevelsen av denna del av riksintresset försvåras betydligt.
- **Tema 4:** Möjligheten att uppleva det sena 1800-talets stadsomdanning med Pusterviks stenstadsbebyggelse intill Rosenlundskanalens vattenrum samt de inre delarna av Linnéstaden samt Långgatsområdet försvåras avsevärt, då den nya bebyggelsen skymmer mycket av staden bakom.
- **Tema 5:** Möjligheten att uppleva 1900-talets stadsbyggande och utvidgning av staden försvåras, eftersom den tillkommande bebyggelsen skymmer mycket av bakomliggande låglänt placerad befintlig bebyggelse.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och fasader i gult tegel försvåras avsevärt, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom bildar en tät skärm framför den bakomliggande bebyggelsen.

3. Från Stenpiren

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 2:** Rosenlundskanalen från 1800-talets tidiga stadsnydning
- **Tema 3,** hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier
- **Tema 4,** det sena 1800-talets stadsomdanning med stenstadsbebyggelse, plan kanalbro av järn samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket
- **Tema 5:** 1900-talets utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker
- **Tema 6,** göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel

Vyn från Stenpiren uppvisar en rad karaktärsdrag typiska för Göteborg. Vyn domineras av himmel och vatten samt av stadssiluetten med skorstenar och Masthuggskyrkans torn. Stadsbebyggelsen trappas ned från Stigberget och Masthugget mot älven och bebyggelsen följer terrängen. Mot älven ligger förhållandevis låg bebyggelse, som lämnar siluetten av bergen synlig. I vyn illustreras såväl det sena 1800-talets och tidiga 1900-talets stadsutbyggnad med de stora kontorsbyggnaderna och bostadshusen invid Skeppsbron som kontorshus och liknande från mitten av 1900-talet i nästa ring vid masthuggskajen. Bortom dessa skymtar nya och gamla Masthugget med bebyggelse från ca 1910-1970.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 2:** Möjligheten att uppleva det tidiga 1800-talets stadsnydning försvagas i och med att den tillkommande bebyggelsen skymmer Rosenlundskanalens utlopp och möte med älven.
- **Tema 3:** Betydelsefulla byggnader med hamn- och sjöfartsanknytning skymms av den nya bebyggelsen och förlorar sin visuella koppling till kajen och älvrummet, vilket medför att upplevelsen av denna del av riksintresset försvåras betydligt.
- **Tema 4:** Ny bebyggelse skymmer de inre delarna av området som utgör exponenter för det sena 1800-talets storstadsomdaning.
- **Tema 5:** Möjligheten att uppleva 1900-talets stadsbyggande och utvidgning av staden försvåras, eftersom den tillkommande bebyggelsen skymmer mycket av bakomliggande låglänt placerad befintlig bebyggelse.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och fasader i gult tegel försvåras avsevärt, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom bildar en tät skärm framför den bakomliggande bebyggelsen.

4. Från Stigberget

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 1**, 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna i form av bastionen och skansen Kronan
- **Tema 3**, hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier
- **Tema 4**, det sena 1800-talens stadsomdanning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundverket
- **Tema 5**: 1900-talens utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker

- **Tema 6**, göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, den topografiskt och socialt betingade karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel

Vyn från Stigberget ger en vid och innehållsrik bild av Göteborg, med ett tvärsnitt av för staden typiska karaktärer. Kranarna, älvrummet, båtar och handels- och sjöfartsanknuten bebyggelse möter Skansen Kronan och den täta kvarterstaden i Linnéstaden, Haga och på Lilla Otterhällan. I diset i bakgrunden skimtar omgivande bergshöjder, som tillåts höja sig över den låga stadsbebyggelsen. Stadens topografi med älven som lågpunkt blir här mycket tydlig.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 1:** Möjligheten att uppleva Skansen Kronans och bastionens inbördes förhållande, liksom sambandet med lågpunkten i Rosenlundskanalen och dess koppling till vallgraven och den fortifikatoriska historien, försvinner helt. Detta medför att en bärande del av riksintresset och möjligheten att utläsa och förstå stadens historia påverkas betydligt.
- **Tema 2:** Möjligheten att uppleva det tidiga 1800-talets stadsnydning försvagas i och med att den tillkommande bebyggelsen skymmer Rosenlundskanalen utlopp och möte med älven.
- **Tema 3:** Flertalet äldre byggnader med hamn- och sjöfartsanknytning skymms av den nya bebyggelsen och förlorar sin visuella koppling till kajen och älvrummet, vilket medför att upplevelsen av denna del av riksintresset försvagas betydligt.
- **Tema 4:** Ny bebyggelse skymmer de inre delarna av området som utgör exponenter för det sena 1800-talets storstadsomdanning.
- **Tema 5:** Möjligheten att uppleva 1900-talets stadsbyggnad och utvidgning av staden försvåras på ett betydande vis, eftersom den tillkommande bebyggelsen skymmer mycket av bakomliggande befintlig bebyggelse.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och fasader i gult tegel försvåras avsevärt, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom skymmer den bakomliggande bebyggelsen.

5. Från Masthamngatan

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 1:** 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna.
- **Tema 2,** det sena 1800-talets stadsomdanning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som spårvägar och Rosenlundsverket
- **Tema 3,** hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier.
- **Tema 4:** det sena 1800-talets stadsomdanning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket.
- **Tema 5:** 1900-talets utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker, fullföljande av rutnätsstaden, uppförande av tät stenstadsbebyggelse samt gator av olika bredd och karaktär.

- **Tema 6,** göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel.

Vyn från Masthamngatan har en fond med starka historiska kopplingar, där bastionen och staden inom vallgraven möter Frilagret med dess anknytning till sjöfart och handel samt 1900-talets utbyggnad för folkrörelser och utbildning. Arsenalen med dess krenelerade krön minner också om områdets befästa historia. En kommunalteknisk anläggning som värmeverket i Rosenlund finns representerad. Längs Masthamngatan möter ett utfallande, till synes oplanerat rum med stora parkeringsytor.

Upplevelsen av det omgivande rummet är den av en baksida där staden upphört - i närområdet finns inte mycket att fästa blicken på och inga mål i sikte. Den historiska fonden i öster och söder ger en förankring, men upplevs samtidigt som avlägsen. Närområdet är en plats för bilar och upplevs inte som en plats att stanna på, snarare som en plats att passera så snabbt som möjligt.

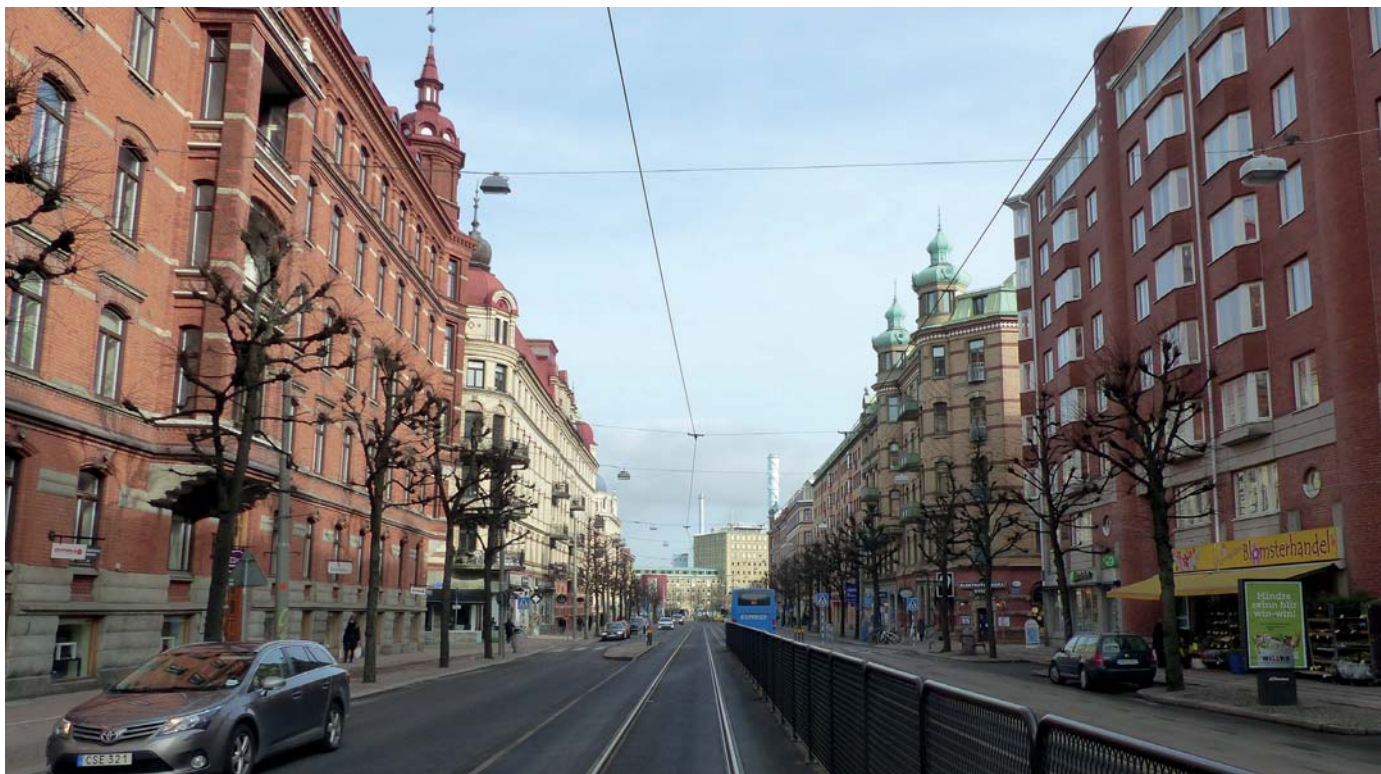
Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 1:** Möjligheten att se, uppleva och förstå 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad försvåras betydligt, då den tillkommande bebyggelsen skymmer såväl bastionsspetsen som de omkringliggande historiska lagren.
- **Tema 2:** Möjligheten att uppleva det tidiga 1800-talets stadsnydaning försvagas betydligt i och med att den tillkommande bebyggelsen skymmer bebyggelse uppförd enligt tidens planmönster.
- **Tema 3:** Uttrycken för hamn-, sjöfarts- och handelsstaden, med Frilagret som exponent, skymms på ett sådant sätt att upplevelsen av och förståelsen för denna del av riksintresset försvåras på ett betydande vis.
- **Tema 5:** 1900-talets utvidgning av staden med dess täta stenstadsbebyggelse skymms helt och möjligheten att uppleva stadens olika lager försvåras på ett betydande vis.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva stadssiluetten och byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och bebyggelse som följer topografin, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom bildar en tät skärm framför den bakomliggande bebyggelsen.

Strategiska vyer

6. Från Linnégatan

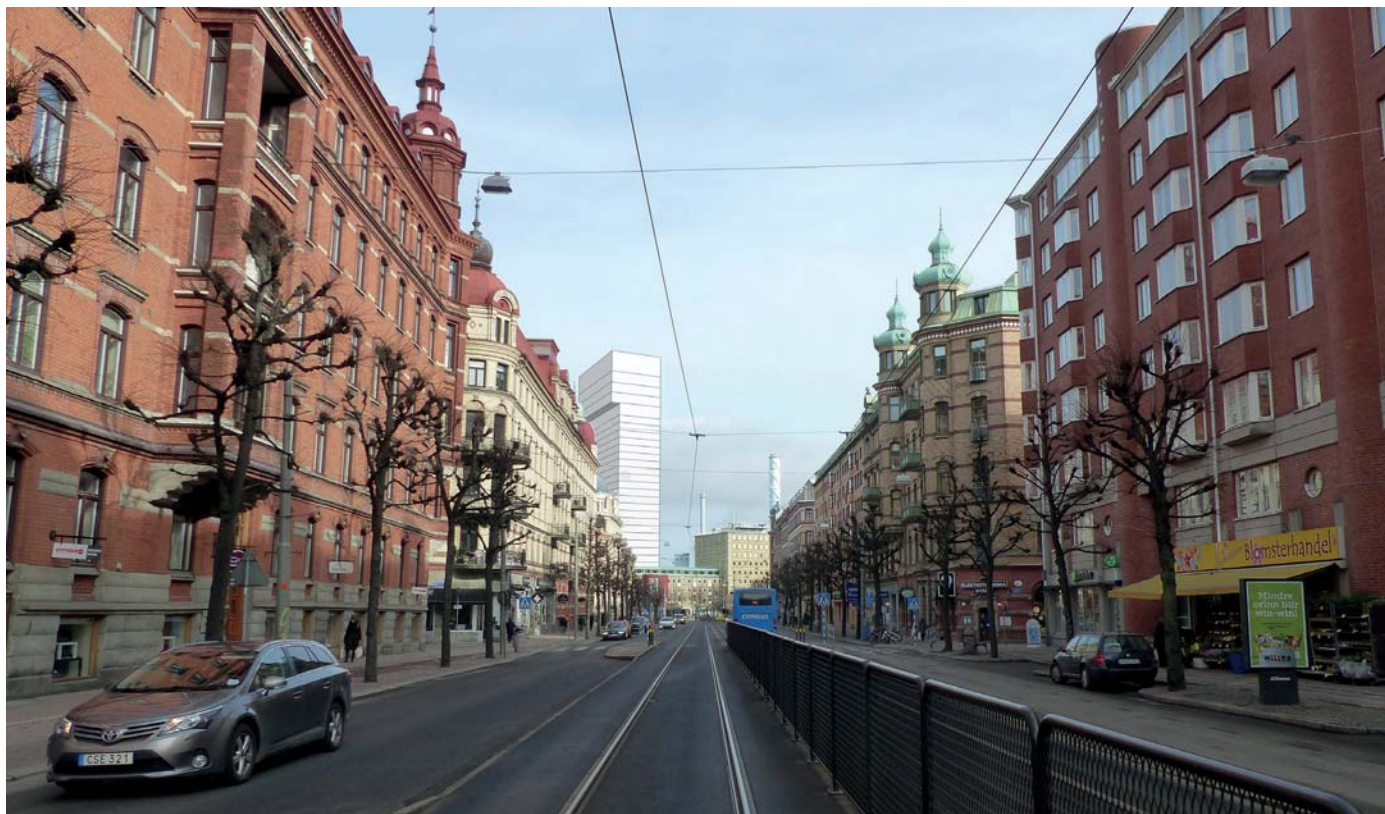
Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 4:** det sena 1800-talets stadsomdanning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som spårvägar och Rosenlundsverket
- **Tema 5:** 1900-talets utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker, fullföljande av rutnätsstaden, uppförande av tät stenstadsbebyggelse samt gator av olika bredd och karaktär
- **Tema 6:** göteborgska särdrag i stadsbilden: den topografiskt och socialt betingade karaktären av många småstäder i storstaden, den dominerande låga byggnadstraditionen med gult tegel samt gatukaraktären med gatsten och gånghällar i bohusgranit

Vyn från Linnégatan inramas av tät rutnätsstad med bebyggelse från tiden kring förra sekelskiftet och 1980-talet. I fonden möter Folkets hus och Folkteatern från 1940- och 50-talens utbyggnad. Den snäva vyn, som främst belyser dessa två utbyggnadsskeden, ger en tydlig upplevelse av det sena 1800- och tidiga 1900-talets stadsplanering.

Fasaderna i tegel ger en levande och varm känsla och de många byggnadsdetaljerna ger fäste för blicken. Det relativt trånga gaturummet skapar intimitet och en känsla av närhet. Omgivningen ger en stark upplevelsen av en tydligt gestaltad miljö med stenlagda gångstråk, omsorgsfullt utformad bebyggelse och karaktärsskapande träd som leder tankarna till storstadsgator på kontinenten.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 5:** Folkets hus verkan som fondmotiv minskas avsevärt, vilket får konsekvenser för upplevelsen och förståelsen för dess symboliska betydelse som uttryck för 1900-talets stadsbyggande och exponent för folkörelserna och folkhemmets framväxt.

7. Från Järntorget

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 3:** Hamn- sjöfarts- och handelsstaden med älvrummet och kajanläggningar.
- **Tema 4:** Det sena 1800-talets stadsomdaning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som spårvägar och Rosenlundsverket.
- **Tema 5:** 1900-talets utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker, fullföljande av rutnätsstaden, uppförande av tät stenstadsbebyggelse samt gator av olika bredd och karaktär.
- **Tema 6,** göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel samt gatukaraktären med gatsten och gånghållar i bohusgranit.

I vyn från Järntorget början möts flera göteborgska karaktärer, dels folkrorelsestaden med Folkets hus och Folkteatern, dels hamnstaden med kranar och Gö-

taverkens kontorsbyggnad och dels 1800- och 1900-talens stadsutbyggnad med det Lindbergska huset och kvarteren Regeringen och Röda bryggan. Dessa inslag kompletteras med en stor trafikapparat med spårväg och flerfiliga gator. Bortom vägskyltarna till vänster skymtar Ramberget. Åt höger möter höghuset Otterhall med sin kopparklädda fasad. Bebyggelsen har en relativt enhetlig skala, vilket ger utblickar och möjlighet att avläsa staden bortom.

Närheten till älven är påtaglig, trots att vattnet inte är direkt synligt, och skapar en rymd och en öppenhet som signalerar att det här finns ett större vattendrag och en möjlighet att färdas vidare.

Platsen känns öppen och till viss del gränslös, eftersom den faller ut både åt älven och åt Järntorgsgatan. Lindbergska huset till vänster skapar en stadig fond och historisk förankring, medan Folkteatern och Folkets hus med sina stora volymer minner om Folkrorelsesverige. Trädens grönska binder sommardag ihop de olika delarna och skapar en mer sammanhängande helhet, medan trafikens olika flöden delar av och skapar rörelse. Bebyggelsens enhetliga skala och sammanhållna verkan med fasader i gult tegel och puts ger en upplevelse av helhet och stadsmässighet i det glesa rummet.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 3:** Möjligheten att uppleva närheten till älven och Masthuggskajen som en bärande del av uttrycket för hamn- sjöfarts- och handelsstaden försvåras då den tillkommande bebyggelsen genom sin barriärverkan försvagar den visuella kopplingen till älvrummet.
- **Tema 4:** Upplevelsen av det sena 1800-talets storstadsomdanning försvagas, då den tillkommande bebyggelsen avviker i skala och därmed förminskar den befintliga stenstadsbebyggelsen. Tillkommande bebyggelse avviker även från det rätvinkliga stadsbyggnadsmönster som präglat denna kvartersstad sedan 1820-talet, vilket avsevärt påverkar upplevelsen av stads- och gatubilden.
- **Tema 5:** Folkets hus verkan som fondmotiv minskas avsevärt i och med den tillkommande bebyggelsens stora skala, vilket får konsekvenser för upplevelsen och förståelsen för dess symboliska betydelse som uttryck för 1900-talets stadsbyggnad och exponent för folkrörelserna och folkhemmets framväxt.
- **Tema 6:** Upplevelsen av de göteborgska särdragen med bergshöjder runt staden, utblickar mot omgivningarna och den dominerande låga byggnadstraditionen utmanas och försvåras då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom bildar en tät skärm framför älvrummet och bakomvarande omgivning, exempelvis Ramberget.

Strategiska vyer

8. Från Järntorgsgatan

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 3**, hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier .
- **Tema 4**: Det sena 1800-talets stadsomdanning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket.
- **Tema 5**: 1900-talets utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker.
- **Tema 6**, göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel.

I vyn från Järntorgsgatan leds blicken ut mot älvrummet och kranarna på andra sidan. På närmre håll präglas vyn av ett stadsrum med flera lager - dels Frilagret med dess anknytning till hamn- och sjöfartsstaden, dels Folkets hus och Draken som är sprungna ur 1900-talets folkrörelser. Värmeverket i Rosenlund bidrar med såväl volymer som koppling till de industrier som tidigare funnits i området.

Närområdet präglas av de material som använts - här finns gult tegel med stark materialkänsla, ockragul puts, rött tegel samt gatsten och gånghällar i granit. Materialen ger en fysisk upplevelse åt ett rum som kan upplevas som vidsträckt, trots den tämligen tydliga inramningen. De måttliga och förhållandevis enhetliga byggnadshöjderna bidrar till att rummet ändå känns sammanhållet.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 3:** Möjligheten att uppleva hamn-, sjöfarts- och handelsstaden omöjliggörs då den tillkommande bebyggelsen helt skär av de siktlinjer som finns mot hamnen, älvrummet och de visuellt betydelsefulla kranarna. Också Frilagret med dess kopplingar till handel och sjöfart skymms, vilket förstärker de negativa konsekvenserna.
- **Tema 5:** Folkets hus verkan som fondmotiv och centralpunkt minskas avsevärt i och med den tillkommande bebyggelsens stora skala. Detta får konsekvenser för upplevelsen och förståelsen för dess symboliska betydelse som uttryck för 1900-talets stadsbyggande och exponent för folkrörelserna och folkhemmets framväxt.

9. Mot Rosenlundska kanalens utlopp

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 2:** Det tidiga 1800-talets stadsnydning och det bälte med ny bebyggelse och planteringar som uppstod på det nedlagda fästningsområdet. Längs vallgravens insida kajgator, öppna platser och salutorg samt byggnadskvarter för bostäder och offentliga byggnader.
- **Tema 3,** hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier.
- **Tema 4:** Det sena 1800-talets stadsomdaning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket.
- **Tema 6,** göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel, de plana kanalbroarna av järn, gatukaraktären med gatsten och gånghällar i bohusgranit.

I vyn mot Rosenlundska kanalens utlopp leds blicken ut mot älvrummet med Ramberget skymtande i fonden. På närmre håll präglas vyn av ett väl sammanhållet stadsrum med flera lager - dels Frilagret med dess anknytning till hamn- och sjöfartsstaden, dels kvarteren Röda bryggan och Kaponnieren som härrör från det tidiga 1800-talets stadsnydning. Också den uträtade vallgraven i form av Rosenlundska kanalen minner om Göteborgs tidiga historia. På andra sidan vattnet möter Sven Brolids kontorsbyggnad från sent 1960-tal, som är ett uttryck för 1900-talets stadsomvandling. Bebyggelsens enhetliga skala bidrar starkt till upplevelsen av ett väl sammanhållet stadsrum med många historiska skeden representerade, där de olika byggnaderna trots skillnader i material och uttryck bildar en arkitektoniskt välkomponerad helhet med starka och tydliga historiska karaktärer..

Närområdet präglas starkt av vatten och himmel, men också av materialen sten, puts och tegel. De material som använts - här finns gult tegel med stark materialkänsla, ockragul puts, rött tegel samt gatsten och gånghällar i granit - ger en närmast taktill upplevelse.

Strategiska vyer

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 2:** Möjligheten att uppleva det tidiga 1800-talets stadsnydaning försvåras på ett betydande vis i och med att den tillkommande bebyggelsen avviker kraftigt i såväl skala som morfologi och därmed förminskar den äldre bebyggelsen och förvanskar det historiska upplevelserummet.
- **Tema 3:** Den visuella kopplingen till kajen och älvrummet bryts av den nya bebyggelsen, vilket medför att upplevelsen och läsbarheten av hamn- och sjöfartsstaden försvåras betydligt.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva stadssiluetten och byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd försvåras avsevärt, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i såväl skala som struktur och dessutom bildar en tät skärm framför älvrummet. Den morfologiska avvikelsen är så stor att upplevelsen av det sammanhållna historiska kanalrummet till stor del går förlorad och riksintressets värdegrunder kraftigt urholkas. De höga byggnaderna kommer också att verka kraftigt förminskande på den äldre bebyggelsen och dominera kanalrummet.

10. Från bastion Carolus XI Rex

Identifierade uttryck för riksintressegrunden:

- **Tema 1:** 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna.
- **Tema 2:** Det tidiga 1800-talens stadsnydaning och det bälte med ny bebyggelse och planteringar som uppstod på det nedlagda fästningsområdet. Längs vallgravens insida kajgator, öppna platser och salutorg samt byggnadskvarter för bostäder och offentliga byggnader.
- **Tema 3:** Hamn- sjöfarts- och handelsstaden: hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, älvstrandens djuphamn, kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier.
- **Tema 4:** Det sena 1800-talens storstadsomdaning med stenstadsbebyggelse samt kommunaltekniska anläggningar som vattentorn, spårvägar och Rosenlundsverket.
- **Tema 5:** 1900-talens utvidgning av staden med uttryck för olika stilepoker.
- **Tema 6,** göteborgska särdrag i stadsbilden: stadssiluetten med bergshöjder runt staden och utblickar mot omgivningarna, karaktären av många småstäder i storstaden, byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och gult tegel, de plana kanalbroarna av järn, gatukaraktären med gatsten och gånghällar i bohusgranit.

I vyn från bastionen kan den fortifikatoriska kopplingen till älvrummet ännu upplevas, även om den är försvagad i och med den framförvarande bebyggelsen. Uppe på bastionen är känslan av frihet och rymd påtaglig, liksom upplevelsen av en förankring i historien. Bastionens utskjutande position, höjd och riktning mot älven är betydelsefulla inslag i denna upplevelse och bidrar till förståelsen för hur forna tiders spaning efter angrepp kan ha gått till. Utblickarna över älven är avgörande för upplevelsen av kontroll över älvrummet och av central betydelse för associationerna till den fortifikatoriska historien. Den kvarvarande utblicken mot älvmyningen är därmed av avgörande betydelse för förståelsen och upplevelsen av den befästa staden och dess fortifikatoriska anläggningar, som endast på denna plats tydligt kommer till synes ovan mark.

I vyn ryms även bebyggelse med anknytning till handel och sjöfart, men också bebyggelse som ingått i de textilindustrier som tidigare låg i Rosenlund. På andra sidan Rosenlundskanalen möter kvarteret Röda bryggan, med bebyggelse från 1800-talens tidiga stadsutvidgning, samt bebyggelse från 1940- och 50-talens Folkrorelsesverige. Åt väster ligger den långa, öppna Masthuggskajen, som har en lång historia som varvsområde. Dess öppenhet bär på berättelsen om de verksamheter och den låga bebyggelse som tidigare funnits på platsen. Vyn, som är innehållsrik och rymmer merparten av de göteborgska tidsskikten, bär på många berättelser om stadens historia.

Planförslagets konsekvenser för upplevelsen av riksintressegrundens uttryck:

- **Tema 1:** Möjligheten att uppleva 1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad undergrävs på ett avgörande sätt i och med att den tillkommande bebyggelsen blockerar utblicken mot älven och därmed förvanskar upplevelsen av och förståelsen för Skansen Kronans, bastionens och älvens inbördes fortifikatoriska relation. Bastionens historiska funktion som övervakare över älvrummet kan inte avläsas, liksom att dess belägenhet och upphöjda position möjliggjort kontroll över såväl älven som det närliggande markområdet. Upplevelsen av kontroll i en förhöjd position med vida utsikter över älven och marken utanför stadsmurarna har under åren bibehållits, i och med att den befintliga bebyggelsen i skala underordnat sig bastionens upphöjdhets och utblickar mot älvrummet. Beträffande den tillkommande bebyggelsens monumentalitet, innebär den att också upplevelsen av bastionens fortifikatoriska överhöghet förminsкас i jämförelse med de stora volymerna direkt utanför stadsbefästningen. Sammantaget får dessa effekter långtgående negativa konsekvenser för upplevelsen av och förståelsen för detta i staden centrala uttryck för riksintressegrunden.
- **Tema 3:** Den visuella kopplingen till kajen och älvrummet bryts av den nya bebyggelsen, vilket medför att upplevelsen och läsbarheten av hamn- och sjöfartsstaden förväras betydligt.
- **Tema 6:** Möjligheten att avläsa stadssiluetten med bergshöjder runt och i staden försvinner, eftersom den tillkommande bebyggelsen skymmer stora delar av utblicken över stadens omgivning.
- **Tema 6:** Möjligheten att uppleva stadssiluetten och byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd och fasader i gult tegel förväras avsevärt, då den tillkommande bebyggelsen helt avviker i skala och dessutom bildar en tät skärm framför den bakomliggande horisonten och bebyggelsen
- **Tema 2:** Möjligheten att uppleva det tidiga 1800-talets stadsnydning förväras på ett betydande vis i och med att den tillkommande bebyggelsen avviker kraftigt i såväl skala som morfologi och därmed förminsкас den äldre bebyggelsen och förvanskar det historiska upplevelserummet.
- **Tema 5:** Möjligheten att uppleva 1900-talets stadsbyggande och utvidgning av staden förväras på ett betydande vis, eftersom den tillkommande bebyggelsen skymmer mycket av bakomliggande befintlig bebyggelse.

Kumulativa effekter

Det finns ett antal pågående planer och stadsbyggnadsprojekt i utredningsområdets absoluta närhet. Flera av dessa kan komma att medföra kumulativa effekter på riksintressegrundens uttryck och läsbarhet:

- I närområdet på Skeppsbron pågår projekt och byggnation, i enlighet med laga kraftvunnen detaljplan, som kan påverka främst tema 3 (hamn-, sjöfarts- och handelsstaden), tema 5 (1900-talets stadsbyggande) samt tema 6 (göteborgska särdrag i stadsbilden), då stadens front mot älven även här kommer att förändras. En kumulativ historisk effekt tillkommer i och med att merparten av den låga, hamnanknutna bebyggelsen som tidigare låg längs kajerna är riven, vilket medför att alla förändringar riskerar att ytterligare försvaga denna del av riksintressets uttryck.
- Outnyttjade byggrätter i angränsande detaljplaner kan, om de realiseras, komma att påverka området såväl fysiskt som visuellt. Även denna typ av förändringar riskerar att kraftigt förminska riksintressets samlade uttryck i området och kraftigt påverka bärande delar i desamma.
- Under planering är också ett stadsbyggnadsprojekt vid Röda Bryggan, som kan komma att påverka påverka riksintressets läsbarhet och upplevelsen av tema 2 (det tidiga 1800-talets stadsnydaning) och 4 (det sena 1800-talets storstadsomvandling), liksom tema 6 (göteborgska särdrag i stadsbilden) i och med att befintlig, småskalig bebyggelse från mitten på 1800-talet ersätts med ny bebyggelse i en större skala. Denna förändring ger en fysisk effekt i och med att äldre byggnader enligt förslaget rivs och en visuell i och med att stadsrummet, materialen och bebyggelseskalan förändras. Den samlade förändringen planprojektet riskerar att kraftigt förminska riksintressets samlade uttryck i området och kraftigt påverka bärande delar i desamma.

Bilaga 1 - riksintressebeskrivning

Göteborgs innerstad [O 2:1-5]

Beslutsdatum: 1987-11-05

Revideringsdatum: 1997-08-18

Motivering

Storstadsmiljö, formad av funktionen som "Sveriges port mot väster" och det för sjöfart, handel och försvar strategiska läget vid mynningen av Göta älvs vattensystem. Rikets främsta sjöfartsstad samt residensstad, domkyrko- och universitetsstad, präglad av tre seklers handelsaristokrati. Ett av de förnämsta exemplen på 1600-talets stadsanläggnings- och befästningskonst, och på stadsbyggandet under 1800- och 1900-talen. Den göteborgska byggnads-traditionen med dess olika stadsdelskaraktärer. (Skolstad, Univeristetsmiljö, Stiftsstad).

Uttryck för riksintresset

1600- och 1700-talens fästnings- och kanalstad med bevarade delar av stadsbefästningarna, och strax utanför stadskärnan skansarna Göta Lejon och Kronan samt Exercisheden; andra uttryck för fästningsstaden - västerut från centrum mot älvmynningen -är lämningarna av Älvsborgs slott, det gamla amiralitetsvarvet, Nya Älvsborgs fästning och flottstationen Nya Varvet. 1600-talets stadsbyggande, med landets främsta exempel på holländskt inspirerad kanalstadsplan, med omgivande befästningsgördel och vallgrav, och den regelbundet planerade förstaden Haga med sin enklare rutnätsplan. Gatunät, tomtstruktur, bevarade och igenfyllda hamnkanaler. De solida köpmanshus av tegel som tillkom efter bränderna vid 1700-talets mitt. Karaktären hos "Hamngatorna" och de trånga bakgatorna, med huvudsakligen 2-3-våningshus. Utanför den gamla stadskärnan den trädkantade kanalen Fattighusån och Gamla Fattighuset av trä – hela miljön utmärkande för 1700-talens nedbrunna Göteborg - samt Gamla Allén vid Södra Vägen. Dessutom spridda rester av donationsjordarnas landerier.

Det tidiga 1800-talets stadsnydning med stadsarkitekt Carl W. Carlbergs nyklassicistiska stenstad inom vallgraven och det bälte av ny bebyggelse och planteringar som uppstod på det nedlagda fästningsområdet enligt Carlbergs plan 1808. Längs vallgravens insida kajgator, öppna platser och salutorg samt byggnadskvarter för bostäder och offentliga byggnader. Längs utsidan parker och gränsboulevarderna Nya Allén.

Hamn-, sjöfarts- och handelsstaden med hamnanläggningar och bebyggelse från skilda tider, som visar hur kanalernas ursprungligen slutna innerhamnar fr. o. m. 1840-talet ersattes av älvstrandens djuphamn, och affärlivets utveckling från de gamla patricierhusen till varuhus och saluhallar. Kajer och sjöfartsanknuten bebyggelse som f. d. Ostindiska kompaniet och andra gamla handelshus kring Stora Hamnkanalen, kontor och magasin för handelsfirmor och rederier mot älven. Banker och försäkringsbolag vid Hamngatorna samt bostäder för olika sociala skikt. Donationsgrundade anläggningar som parker, sjukhus, skolor, museer och bostadsstiftelser.

Det sena 1800-talets storstadsomdaning och -utbyggnad med anläggningar, områden och bebyggelse som visar på ny samfärdsel teknik, spridningen av olika verksamheter och skilda sociala gruppers levnadsförhållanden. Cityomvandlingen med handels om- och nybyggnader i storstadsmässig skala, hamnens och järnvägarnas tullpackhus och stationsmiljöer samt de plana kanalbroarna av järn. Kommunaltekniska anläggningar som vattentorn och spårvägarna. De stora utvidgningsområdena med planmönster, tät stenstadsbebyggelse, gator av olika bredd och karaktär, bestämda hushöjder, parker och trädplanteringar. Det mondäna Vasastaden - Lorensberg - Heden, med breda, trädplanterade huvudgator som Kungsportsavenyn och

Vasagatan, de palatslika "parkkvarteren" och den storstadsmässiga, slutna kvartersbebyggelsen med institutioner insprängda bland hyreshusen. Högre upp i Vasastaden rester av tjänstemannaföreningens trädgårdsstad. Möns-tergilla arbetarbostäder i tegel i Haga och Annedal, och traditionella trähus blandade med stadsmässiga landshövdingehus.

1900-talets stadsbyggande och fortsatta utvidgning av staden, med de inledande decenniernas terränganpassade, orgelbundna planmönster, men även fullföljande av rutnätsstaden. Bostadsbebyggelse för olika samhällsskikt och som uttryck för olika stilepoker, och anläggningar för idrott, rekreation och nöjesliv. Övre Vasastaden-Lorensberg med institutionskomplex i parkmiljö och stenstadskvarter med inslag av landshövdingehus. Götaplatsen med omgivande kulturinstitutioner. Lorensbergs villastad och Nedre Johannesbergs slutna hyreshuskvarter. Folkhemmets funktionella stadsbyggande i Övre Johanneberg med väderstrecksorienterade lamellhus i bergig naturmiljö.

Göteborgska särdrag i stadsbilden. Stadssiluettan från älven och bergshöjderna runt staden med utblickar mot stadens omgivning. Den topografiskt och socialt betingade karaktären av många småstäder i storstaden, d. v. s. ett lapptäcke av tydligt åtskilda stadsdelar. Kanalstadens vattenstråk och kontakten med älven. Byggnadstraditionen med dominerande låg bebyggelsehöjd, det gula "Göteborgsteglet" med den carlbergiska nyklassicismen följd av medeltidsromantiken vid 1800-talets mitt, den rikt formade sena 1800-talsbebyggelsen i puts och tegel och med stort inslag av polykromi, landshövdingehusen och deras olika utvecklingsskeden. Gatukaraktären med gatsten och gånghällar i bohusgranit samt de rikliga inslagen av grönska i stadsbilden. Drag som visar på de livliga kontakterna med Storbritannien och Europas västra delar.